

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och psykologi

Man får inte slå den man älskar!

Fokusgruppsintervjuer med högstadieungdomar om våld i nära relation

Jonna Höök och Malin Röör

2018

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Kriminologi
Kandidatprogram i utredningskriminologi
Examensarbete för kandidatexamen i kriminologi
Handledare: My Lilja
Examinator: Lars Westfelt

Abstract

The purpose of the study was to examine the perception of female and male high school students regarding perpetrators and victims of teen dating violence. The purpose was furthermore to examine how the interviewees biological sex effects their description of the perpetrator and victim. The empirical material has been gathered through three groupinterviews with a total of twelve interviewees. The main result shows that both girls and boys had easier to see boys as perpetrators and that high school students condemn teen dating violence. The high school students discussed the victims responsibility to handle the situation and that they diminishes the actions of the female perpetrator. The high school students also expressed that the victim may suffer negative consequences if he or she decides to leave the abusive relationship.

Keywords: adolescent dating violence , focus group interviews , gender system, the ideal victim

Sammanfattning

Studiens syfte var att undersöka kvinnliga och manliga högstadieungdomars föreställningar om gärningsperson och offer gällande ungas våld i nära relation. Syftet var dessutom att undersöka hur respondentens kön påverkar beskrivningen av gärningsperson och offer. Insamling av empiri har skett genom tre fokusgruppsintervjuer med totalt tolv respondenter. Huvudresultatet visar att både tjejer och killar hade lättare att se killar som förövare och att högstadieungdomarna fördömde våld i nära relation. Högstadieungdomarna beskrev också att offer har ett ansvar för att hantera situationen och att dom förminskar den kvinnliga gärningspersonens agerande. Högstadieungdomarna uttryckte också att den våldsutsatta kan drabbas av negativa konsekvenser vid separation.

Nyckelord: ungas våld i nära relation, fokusgruppsintervjuer, genussystem, idealiska offret

Förord

Vi vill börja denna uppsats med att rikta ett stort tack till alla som gjort denna studie möjlig. Ett stort tack till de högstadieungdomar som tog sig tid för våra intervjuer och lät oss ta del av deras åsikter och tankar, samt till de vuxna som varit oss behjälpliga i rekryteringen av respondenter. Vidare vill vi rikta ett stort tack till alla lärare vi kommit i kontakt med under hela kriminologutbildningen, utan Er hade vi aldrig nått fram hit. Ett särskilt tack riktas till vår handledare My Lilja för att hon kritiskt granskat och väglett oss genom hela uppsatsarbetet. Vi, Jonna Höök och Malin Röör, har båda arbetat med alla moment av uppsatsen gemensamt och arbetet med och ansvaret för såväl planering som genomförande och författade har varit jämnt fördelat oss emellan.

Tärnsjö, maj 2018

Jonna Höök & Malin Röör

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Kriminologisk relevans	1
1.2. Syfte och frågeställningar	2
1.3. Avgränsningar	3
1.4. Förklaring av begrepp	3
1.4.1. Våld i nära relation.....	3
1.4.2. Våld i ungas kärleksrelationer	4
1.4.3. Den sociala konstruktionen av kön	4
1.5. Disposition	5
2. Tidigare forskning.....	5
2.1. Litteratursökning.....	5
2.2. Förekomst och karaktär.....	6
2.3. Konsekvenser.....	7
2.4. Ungdomars syn och uppfattning	7
3. Teori.....	9
3.1. Vetenskapsteori.....	9
3.2. Val av teorier.....	10
3.2.1. Det idealiska offret.....	10
3.2.2. Genussystemet	11
4. Metod	12
4.1. Analysmetod	12
4.1.1. Fokusgrupper	12
4.2. Tillvägagångssätt	13
4.2.1. Konstruktion av case.....	13
4.2.2. Rekrytering av intervjuedeltagare.....	15
4.2.3. Genomförande av intervjuerna	15
4.2.4. Reflektioner kring intervjuerna.....	17
4.3. Kodning.....	19
4.4. Validitet.....	20
4.5. Reliabilitet.....	21
4.6. Etiska ställningstaganden.....	22

4.6.1. Etisk reflektion.....	23
5. Resultat och analys	23
5.1. Killar får inte slå en tjej - tjejer slår bara av en anledning.....	23
5.2. Offer hålls ansvariga	26
5.3. Varför är en kvinnlig gärningsperson inte lika illa?	28
5.4. Det kanske blir värre – konsekvenser av att lämna relationen.....	29
5.5. Sammanfattning	31
6. Diskussion.....	31
6.1. Metoddiskussion	34
7. Litteraturförteckning	36
8. Bilagor.....	39
8.1. Bilaga 1 - Intervjuguide	39
8.2. Bilaga 2 – Case	41
8.3. Bilaga 3 – Samtyckesblankett.....	42
8.4. Bilaga 4 - Litteratursökning	43
8.5. Bilaga 5 - Informationsbrev	45

1. Inledning

Våld i nära relation är ett omfattande samhällsproblem som har uppmärksammats i allt större omfattning i Sverige under de senaste decennierna både i media, forskning och lagstiftning (Andersson & Lundberg, 2001, s. 63ff; Brå, 2009, s. 10). Forskning har främst fokuserat på vuxnas relationer och en grupp som kommit i skymundan är unga i tonåren som utsätts för våld av en jämnårig pojk- eller flickvän. Unga tjejers utsatthet tenderar att fokusera på sexuellt våld från en icke-partner eller som kulturellt betingat i form av hedersvåld, där tjejer men även killar kan ses som möjliga offer (Unhoo, 2011, s. 234ff). Unga killars utsatthet för våld har uppmärksammas främst då de utsätts för misshandel av en annan kille. Unga tjejers och killars utsatthet för våld från sin partner är något som sällan åskådliggörs.

Den svenska forskningen angående relationsvåld har fokuserat på vuxnas våld i nära relation och dess mekanismer (Brå, 2017, s. 2). Indikationer finns dock på att unga är särskild utsatta när det kommer till våld i nära relation (Brå, 2014, s. 51). Ungas relationer och livssituation kan skilja sig från vuxnas och Chung (2007, s. 1274) menar att det därför är relevant att studera ungas utsatthet utifrån ungas kontext. I engelskspråkig litteratur och även i Danmark finns etablerade begrepp för att benämna fenomenet "ungas utsatthet för våld från en partner", men detta är något som saknas i Sverige (Brå, 2017, s. 2). Den begränsade forskning som har gjorts på våld mellan unga par har främst tittat på tjejers utsatthet medan killars utsatthet sällan berörs, trots att undersökningar visar att det kan vara vanligare förekommande än man tidigare trott (Brå, 2009, s. 27). Internationell och svensk forskningen indikerar att tjejer och killar utsätts för psykiskt och fysiskt våld i liknande utsträckning inom parrelationer (Wincentak, Connolly & Card, 2017, s. 228; Brå, 2014, s. 48). Karaktären på våldet drabbar dock tjejer hårdare. Tjejerna drabbas oftare av systematiskt våld, grövre våld som leder till skador och upplever fler negativa konsekvenser än killarna (a.a.).

1.1. Kriminologisk relevans

Forskningen indikerar att det är vanligt förekommande med våld i nära relation bland unga, där både tjejer och killar utsätts. De studier som gjorts i Sverige fokuserar främst på unga vuxna, 17–24 år, men väldigt lite på de som är i tidiga tonåren. I denna studie belyser vi ungas utsatthet för våld i nära relation och då de är 15 till 16 år gamla är de i lagens mening barn. Vi menar att detta är en grupp i sig som behöver uppmärksammas, då konsekvenserna av ungas

våldsutsatthet kan leda till allvarliga konsekvenser för individen men även för samhället. Forskning indikerar att våldsutsatta ungdomar löper större risk för upprepad viktimisering av relationsvåld, missbruk samt att killarna uppvisade ökad risk för antisocialt beteende (Rothman, Exner-Cortens & Eckenrode, 2013, s. 57).

Även om det våld som unga killar utsätts för inte ter sig lika allvarligt eller frekvent som för unga tjejer, är det dock en kriminell handling som kan leda till stora konsekvenser för såväl individ som samhälle. Det är av vikt att undersöka hur ungdomar, både tjejer och killar, konstruerar offer och gärningspersoner då detta kan ge information om hur de ser på fenomenet "ungas våld i nära relation". Ungdomars syn kan påverka hur våldsutsatta uppfattas av sin åldersgrupp och detta i sin tur påverkar möjligheten för ungdomarna att själva identifiera sig som offer för relationsvåld.

Våld i nära relation bland unga är ett område där det till stor del saknas kunskap som utgår från svensk kontext. Mycket av den svenska litteratur som återfinns på området är relativt gammal och fokuserar på vuxna kvinnors utsatthet. Det är därför relevant att belysa ungas våldsutsatthet i en nära relation där förövaren är en jämnaårig partner.

1.2. Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka högstadieungdomars föreställningar om gärningsperson och offer vad gäller ungas våld i nära relation, samt hur respondentens kön påverkar beskrivningen av gärningsperson och offer.

- 1) Hur beskriver högstadieungdomar offer och gärningspersoner gällande våld i nära relation bland unga?
- 2) Går det att se likheter med teorin om det idealiska offret och ungdomarnas beskrivning av gärningspersoner och offer?
- 3) Hur kan ungdomarnas beskrivning av gärningsperson och offer förstås utifrån Hirdmans genussystem?
- 4) Vilka skillnader och likheter finns det mellan hur tjejer och killar beskriver offer och gärningsperson utifrån/beroende på kön?

1.3. Avgränsningar

Denna studie avgränsar sig till att undersöka hur högstadieungdomar förstår fysiskt och psykiskt våld i heterosexuella parrelationer bland ungdomar. I vår studie är högstadieungdomarna 15 respektive 16 år gamla samt att ungdomarna i presenterade case är mellan 15 och 16 år. I denna studie benämns problematiken omväxlande som *våld i nära relation bland unga* eller *ungas våld i nära relation*. Vi använder genomgående begreppen kille/tjej för att beskriva högstadieungdomarnas kön. Vi använder begreppen manlig/kvinnlig om gärningsperson och offrets kön. För att beskriva killars och tjejers egenskaper använder vi begreppet manligt och kvinnligt, då detta är de etablerade begreppen för att beskriva egenskaper utifrån kön och är de begrepp som används i Hirdmans teori om genussystemet.

1.4. Förklaring av begrepp

1.4.1. Våld i nära relation

Vad som menas med våld i nära relation är inte självklart. Definitionen av vilka handlingar som inkluderas i begreppet *våld* kan variera men också i vilken omfattning handlingarna ska förekomma inom relationen. Även definitionen av vad som är en *nära relation* varierar.

Vi har valt att använda oss av Socialstyrelsens (u.å.) definition av våld och utsatthet i nära relation. De beskriver våldet som ett mönster av handlingar som kan vara av fysisk, psykisk eller sexuell karaktär. Fysiskt våld kan ske i form av slag, knuffar eller fasthållning medan psykiskt våld istället kan bestå av direkta eller indirekta hot och förlöjligande (a.a.). Sexuellt våld innefattar påtvingade sexuella handlingar och även sådana sexuella handlingar som den utsatte inte vågar säga nej till inkluderas i detta begrepp. Våld i nära relation kan också innefatta social, ekonomisk eller materiell utsatthet i form av isolering eller att förbjudas ha kontakt med släkt, vänner, förstörelse av personliga ägodelar eller omsorgssvikt (Socialstyrelsen, u.å.). Vi har i denna studie avgränsat oss till våld av fysisk och psykisk karaktär.

Vad som avses med *nära relation* preciseras inte i Socialstyrelsens definition och vad andra aktörer menar med *nära relation* skiljer sig åt (Brå, 2014, s. 18). En del använder begreppet synonymt med kärleksrelationer. Andra aktörer, som Nationellt Centrum för Kvinnofrid, skriver på sin hemsida att nära relationer innefattar ”*alla typer av våld mellan närstående. Det gäller både i heterosexuella och samkönade relationer samt mellan syskon och inom andra*

familje- och släktsrelationer” (<http://nck.uu.se>). Vi har i denna studie valt att använda *nära relation* synonymt med kärleksrelation.

1.4.2. Våld i ungas kärleksrelationer

I Socialstyrelsens (u.å) beskrivning av begreppet *våld i nära relation* berörs inte eventuella skillnader i våldets karaktär som kan förekomma på grund av ålder. Begreppet kan således uppfattas som åldersneutralt då ingen åtskillnad görs utifrån att karaktären av våldet kan ta sig olika uttryck mellan unga, vuxna och äldre. Utifrån beskrivningen om att relationsvåld kan innefatta ekonomisk utsatthet och isolering samt omsorgssvikt, menar vi att beskrivningen har en vuxendiskurs, som förefaller utgå ifrån vuxna sammanboende personer med gemensam ekonomi. Vi menar att denna beskrivning är inte stämmer överens med högstadieungdomars relationer. Chung (2007, s. 1274) menar i likhet med oss att ungas utsatthet av våld från en partner skiljer sig från vuxnas utsatthet, då de ofta inte är sammanboende med gemensam ekonomi och gemensamma barn. Detta kan innebära att de mekanismer som används för att förstå vuxnas partnervåld inte är direkt överförbara för att förstå ungas utsatthet. I engelskspråkig litteratur används *teen dating violence* eller *adolescent dating violence* för att särskilja ungas utsatthet från vuxnas och i Danmark används begreppet *kærestevold* för relationsvåld bland unga (Brå, 2017, s. 2). Något etablerat begrepp för att beskriva våld i ungas kärleksrelationer finns inte i Sverige.

1.4.3. Den sociala konstruktionen av kön

West och Zimmerman (1987) beskriver genus som: “...*the activity of managing situated conduct in light of normative conceptions of attitudes and activities appropriate for one's sex category.*” (s. 127). De menar att kön och genus inte är detsamma och beskriver kön som de biologiska förutsättningarna som vi föds med. Det är den sociala konstruktionen som skapar genus, medan det är de biologiska förutsättningarna, i kombination med de sociala förväntningarna av dessa, som utgör en individs kön (West & Zimmerman, 1987, s. 127). Connell (2009, s. 24f) framhåller att genus skapas genom de mellanmännsliga interaktionerna och att genus inte är likställt med det biologiska kön vi har och beskrivs som en produkt av de sociala relationer och interaktioner som kontinuerligt sker i vår vardag. Genus ses således inte som någonting statiskt, utan som något ständigt föränderligt, som kan skapas på olika sätt i

olika situationer vilket är utgångspunkten för denna studie, genus är något som skapas i den sociala kontexten.

I likhet med såväl West och Zimmermans och Connells beskrivningar så har denna studie utgångspunkten att genus och kön inte är detsamma utan vi menar att genus är någonting som skapas utifrån kontext och genom socialt samspel, men samtidigt påverkas av de sociala förväntningar som finns på de biologiska könen.

1.5. Disposition

Studien består av totalt sex kapitel och i studiens inledande kapitel finns en inledning som introducerar ämnesområdet ungas våld i nära relation samt ämnets kriminologiska relevans. Därefter presenteras uppsatsens syfte och frågeställningar och de avgränsningar som gjorts, följt av de olika begreppsdefinitionerna. I kapitel två redovisas tidigare forskning samt en redogörelse gällande hur relevanta artiklar och rapporter valts ut. I kapitel tre beskrivs studiens vetenskapsteoretiska utgångspunkt, val av teorier samt teoriernas huvudinnehåll. I kapitel fyra redogör vi för analysmetod, tillvägagångssätt, kodning, validitet, reliabilitet och etiska ställningstagande. I det femte kapitlet redovisar studiens resultat och analys av resultat samt avslutas med en sammanfattning av studiens huvudsakliga resultat. De sjätte kapitlet utgörs av en avslutande diskussion och förslag till vidare forskning. Avslutningsvis presenteras en litteraturförteckning och därefter studiens bilagor.

2. Tidigare forskning

I följande kapitel redovisas vald litteratur som inleds med en bakgrund av problemets omfattning, karaktär och konsekvenser. Kapitlet övergår sedan till en beskrivning av ungdomars syn på ungas våld i nära relation.

2.1. Litteratursökning

Genomgång av tidigare forskning har skett genom artikelsökning i databasen Discovery som är en samsöktjänst av olika databaser innehållande vetenskapliga artiklar samt sökning på relevanta myndigheters hemsidor. Tidigare kurslitteratur har även använts. För utförligare beskrivning se bilaga 4. Nedan presenteras valda studier.

2.2. Förekomst och karaktär

En amerikansk metastudie från 2017 som har analyserat 101 studier kring förekomsten av *teen dating violence* i åldersspannet 13–18 år, fann en övergripande förekomst av rapporterad utsatthet för fysiskt våld på 20 % samt sexuellt våld på 9 % (Wincentak et al., 2017, s. 224). Variationerna mellan enskilda studier var dock stor. Studien indikerar att tjejer var mer benägna att bruka fysiskt våld mot en partner än vad killar var (a.a.). Var fjärde tjej hade uppgivit att de brukat våld mot en partner, medan 13 % av killarna uppgav att de gjort det (Wincentak et al., 2017, s. 228). När det kom till rapporterad utsatthet för fysiskt våld visade inte studien på någon skillnad mellan könen. Tjejer som utsätts för våld i nära relation rapporterar ofta allvarligare skador än killarna och upplevde fler negativa konsekvenser på grund av utsattheten än killarna (Wincentak et al., 2017, s. 225).

I den svenska nationell trygghetsundersökning (NTU) från 2012 lades ett särskilt frågeavsnitt till om våld i nära relation i syfte att kartlägga omfattningen i Sverige (Brå, 2014, s. 36). Kartläggningen omfattar åldrarna 15–79 år, men redovisar statistik utifrån åldersgrupper där unga angivits till 16–24 år. Undersökningen har utgått från *nära relation* som nuvarande eller tidigare parrelationer och innefattar även samkönade relationer (Brå, 2014, s. 43f). De handlingar som mäts i undersökningen, förutom fysiskt och sexuellt våld, är hot, trakasserier, försök till inskränkningar av frihet och systematiska kränkningar (Brå, 2014, s. 41). Bland unga tjejer är det 12,1 % som uppger att det blivit utsatta för någon form av kränkning eller våld inom relation under 2012 (Brå, 2014, s. 153). Detta kan jämföras med samtliga kvinnor i undersökningen där 7 % uppger någon form av utsatthet i relation under 2012 (Brå, 2014, s. 48). Bland män är det 6,7 % som uppgivit någon form av utsatthet medan utsattheten bland unga killar uppgår till 7,9%.

Rapporterad utsatthet för våld i nära relation är tämligen jämn mellan könen när det kommer till hela den undersökta gruppen, dock verkar unga tjejer vara särskild utsatta. I hela populationen förfaller kvinnor också utsättas för grövre våld än männen (Brå, 2014, s. 49). Kvinnor som uppgav att behövt uppsöka vård efter grov misshandel låg på 29,1 % medan 2,4 % av männen låg uppgav att de behövde söka vård. Kvinnorna drabbas också oftare av upprepat våld än männen och skadeverkningarna och behovet av hjälpinsatser än större för kvinnorna än för männen (Brå, 2014, s. 7f).

Studier gällande förekomsten av våld i nära relation bland unga visar på kraftigt varierande resultat vilket gör det svårt att bedöma omfattningen (Ungdomsstyrelsen 2013, s. 69; Wincentak et al. 2017, s. 225). Problemet med att uppskatta förekomst beror bland annat på de svagheter som kommer med självrapporterade data gällande egen utsatthet och brukande av våld. Även variationer i studiers sätt att mäta och definiera våld påverkar (Wincentak et al. 2017, s. 226). Ovan angivna studier skiljer sig åt utifrån vad det avser mäta, då första studien enbart tittat på fysiskt och sexuellt våld medan brås kartläggning innefattar även olika former av psykiskt våld. Brås avgränsning av åldersspannet för unga skiljer sig också från den amerikanska metaundersökningen vilket gör att dom inte mäter precis samma åldersgrupp. Detta gör att statistiken från den internationella studien inte är direkt jämförbar med Brås statistik.

2.3. Konsekvenser

En longitudinell studie från USA som undersökt sambandet mellan ungas (12–18 år) utsatthet för våld i heterosexuella relationer och negativa hälsokonsekvenser fem år efter utsattheten, visar att de som har erfarenhet av relationsvåld i tonåren också har en ökad risk för hälsoproblem som ung vuxen (Rothman et al., 2013, s. 57). Unga tjejer som utsatts för partnervåld rapporterade oftare ha en högre alkoholkonsumtion, led oftare av självmordstankar och förekomsten av depression var högre samt att de hade även högre risk för återupprepad våldsutsatthet från en partner i vuxen ålder, än de ungdomar som inte hade tidigare erfarenhet av relationsvåld. Killar som rapporterat att de upplevt relationsvåld i tonåren uppvisade också ökad förekomst av självmordstankar och upprepad viktigmisering och visade även på ett högre marijuanabruk och högre förekomst av antisocialt beteende, än de killar som inte drabbats av relationsvåld i tonåren (a.a.).

2.4. Ungdomars syn och uppfattning

En australiensisk intervjustudie med 40 ungdomar (15–19 år) som fokuserat på ungdomarnas erfarenheter och förståelse av våld och ojämlikhet i parrelationer, visar att ojämlikhet och våld är vanligt förekommande (Chung, 2005, s. 445). Ungas relationer spelar en viktig roll i deras liv och att förhålla sig till att vara flickvän eller pojkvän i en heterosexuell relation blir ett viktigt sätt för ungdomarna att på ett framgångsrikt sätt göra femininitet och maskulinitet (Chung, 2005, s. 447). Studien visar på att de heterosexuella normerna förstärker patriarkala

strukturer, reproducerar både ojämlikhet mellan könen och hegemonisk maskulinitet samt att relationsvåldet individualiseras och förminskas (a.a.).

En intervjustudie med 25 tjejer (14–18 år) om tjejernas förståelse och erfarenheter av relationer och relationsvåld visade att de fanns både skillnader och likheter mellan ungas utsatthet och vuxna kvinnors utsatthet (Chung, 2007, s. 1274). Chung menar att både teori och forskning främst fokuserat på vuxnas utsatthet trots att studier gällande förekomst visar att det är vanligt förekommande med våld i ungas relationer. En vanlig förutfattad mening är att det är lättare för unga tjejer att lämna en våldsamt relationen än för vuxna kvinnor, då unga kvinnor sällan har barn med sin förövare, gemensam bostad eller är beroende av förövarens ekonomiska support (a.a.). Vilket är några av de orsaker som ofta anges som en svårighet för vuxna kvinnor. Studien visar att relationsvåld var vanligt förekommande bland de unga tjejerna och de som själva inte hade erfarenhet av våld var medvetna om att de förekom (Chung, 2007, s. 1293). Unga tjejer hade inte samma ekonomiska åtaganden och oftast inte barn med sin förövare men även likheter gick att se med de vuxnas utsatthet. Detta i form av att tjejerna uttryckte rädsla för sin förövare och förminskande av mannen handlingar men även ursäkter och förklarande för hans agerande samstämmer med vuxna kvinnors rationaliseringar (a.a.).

En mindre svensk intervjustudie om unga mäns våld mot kvinnor (17–24 år) som utförts på uppdrag av ungdomsstyrelsen visar att tjejer och killar framställer sina egna erfarenheter av relationsvåld som annorlunda och mindre allvarliga jämfört med ”vanlig” misshandel av kvinnor (Ungdomsstyrelsen, 2013, s. 95). De stereotypa föreställningarna som finns om relationsvåld som ”hustrumisshandel” gjorde det svårt för tjejerna att förhålla sig till en vuxen kvinnas situation som våldsutsatt. Även killarna i studien som utövat våld fann de svårt att identifiera sig med rollen som hustrumisshandlare utifrån sin åldersposition (a.a.). Killarna gav uttryck för man inte får slå en tjej och framförallt inte sin flickvän. Studien menar att respondenterna såg våld mot kvinnor som moraliskt förkastlig och något som bryter mot rådande könsnormer (Ungdomsstyrelsen, 2013, s. 95). Denna handling medför även att mannen som kvinnomisshandlare uppfattades som en maskulin avvikare av respondenterna.

Sara Uhnöo (2011) undersöker i sin avhandling *Våldets regler - ungdomars tal om våld och bråk*, ungdomars konstruktioner av våld. Studien består av intervjuer med sammanlagt 41 killar och tjejer i gymnasieåldern (Uhnöo, 2011, s. 40). I denna undersökning ger ungdomar uttryck

för tjejer som oslagbara (Uhnoo, 2011, s. 242). Killarna uttrycker en stark norm kring att killar inte kan slå en tjej och tar tydligt avstånd från sådant agerande (Uhnoo, 2011, s. 246). Den könsspecifika regeln om att inte slå en tjej är dock förhandlingsbar bland ungdomarna utifrån en könsneutral regel om att man inte får slå den som är svagare och inte kan försvara sig, oavsett kön. Ungdomarnas uppfattning om hur killar och tjejer brukar våld skiljer sig åt, tjejers våld uppfattas som mindre grovt eller som icke-våld utifrån förväntningar om att tjejer inte kan tillfoga lika allvarliga skador som killar då de är fysiskt svagare (Uhnoo, 2011, s. 252). Uhnoo (2011, s. 253) beskriver också en tydlig könsskillnad i ungdomarnas tal om våld, där killarna överhuvudtaget inte resonerar om våld mot tjejer i kontexten relationsvåld, medan tjejerna lyfter pojkvänner som misshandlar som något som förekommer och är känt bland tjejerna.

3. Teori

I följande kapitel redovisas vetenskapsteoretisk utgångspunkt, motivering av teorival samt beskrivning av valda teorier

3.1. Vetenskapsteori

Den vetenskapsteoretiska utgångspunkten för denna studie är ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. Burr (2004, s. 2f) beskriver att de flesta socialkonstruktivister arbetar utifrån sin egen tolkning av begreppet och att något enhetligt, universellt begrepp inte finns. Vi har i denna studie utgått ifrån Burrs beskrivning, där hon menar att vi bör vara försiktiga med att anta att verkligheten är något som finns att inhämta, utan snarare är något som skapas i den sociala kontexten. Socialkonstruktivismen står som motpol till positivismen som menar att sanningen "finns" och att det är upp till oss att inhämta den (Thurén, 2007, s. 16f). Socialkonstruktivismen uppmanar istället oss till att ifrågasätta den värld vi lever i och inte förutsätta att saker och ting "är" på ett visst sätt (Burr, 2004, s. 3). Ett exempel som kan illustrera detta är, att om en individ uppfattar en tavla som vacker när ljuset från solnedgången ligger på genom ett färgat fönster, innebär det då att tavlan alltid är vacker? Det vackra är kontextuellt, i en mörk källare med en ficklampa som ljuskälla kanske tavlan inte alls upplevs som vacker, eller om betraktaren är någon annan. Det är just detta som socialkonstruktivismen vill få oss att ifrågasätta. Burr (a.a.) gör även denna koppling till kön och genus och menar, i socialkonstruktivistisk anda, att genusskapandet kan te sig olika beroende på den sociala kontexten. Detta synsätt är

överensstämmande med vårt genusperspektiv, där vi, liksom Burr, menar att genus är kontextbundet och kan ta sig olika uttryck i olika sociala situationer.

3.2. Val av teorier

Syftet för studien är att undersöka hur högstadieungdomar beskriver gärningsperson och offer, samt att se om det finns likheter och skillnader, dels utifrån respondenternas kön men också utifrån gärningspersonens och offrets kön. För att analysera resultatet har vi valt att utgå från Nils Christies (2007) teori om *det idealiska offret* då vi anser att denna teori kan användas i analysen av hur ungdomarna beskriver gärningsperson och offer. För att analysera de skillnader och likheter som ungdomarna ger uttryck för i konstruktionen av gärningsperson och offer, har vi även valt att använda ett genusteoretiskt perspektiv, där vi analyserar resultatet utifrån Yvonne Hirdmans (1988) teori om *Genussystemet*.

3.2.1. Det idealiska offret

Christie (2007, s. 47) menar i sin teori om *Det idealiska offret* att vissa individer eller grupper som utsätts för brott har lättare att erhålla fullständig och legitim status som offer i samhället, medan andra offer inte gör det lika lätt. Christie menar att det idealiska offret har en offentlig status på samma sätt "hjältar" eller "förrädare" har. För att erhålla offerstatus behöver personen då uppfylla vissa kriterier för att samhället ska accepteras dem som legitima offer (Christie, 2007, s. 48). Christie har identifierat fem egenskaper som han menar är väsentliga för att en person ska anses nå offerstatus. Första egenskapen är att offret betraktas som *svagt* (a.a.). Detta kan syfta till äldre personer, barn eller kvinnor och dessa anses passa särskild bra in i bilden av det ideala offret. Det andra är att offret skall syssla med en *respektabel aktivitet* då det utsätts för brottet och den tredje är att personen ska befinna sig på en *icke klandervärd plats* (Christie, 2007, s. 48). Detta kan exemplifieras av mamman på väg hem efter att ha lämnat barn på förskolan som blir överfallen av en okänd förövare, eller kvinnan som lagar mat åt familjen och blir attackerad av sin partner i hemmet. Båda vistas på en för dem naturlig, icke klandervärd plats, och ägnar sig åt en respektabel aktivitet. Fjärde och femte egenskapen är relaterade till förövarens egenskaper, där förövaren beskrivs som *stor och ond* i motsats till offrets *mindre och god* samt att gärningspersonen ska vara *okänd* för offret, det ska inte finnas någon personlig relation till offret (a.a.).

Ett idealiskt offer kräver också sin idealiska förövare och dessa kan ses som beroende av varandra då den enas existens är beroende av den andres existens (Christie, 2007, s. 54). Det idealiska offret och gärningspersonen är dock inte så vanliga i verkligheten och de attribut som Christie beskriver kan anses spegla ytterligheterna av såväl det idealiska offret som den idealiska gärningspersonen.

Christie (2007, s. 50f) menar även att offret behöver, förutom ovan beskrivna egenskaper, kunna hävda sitt offerskap. Detta innebär i praktiken att offret måste vara tillräckligt starkt för att kunna bevisa sin status som offer, men ändå svagt för att erhålla offerstatus. Det blir således en balansgång, där offret inte får vara för svagt, men inte heller för starkt, då styrkan kan användas mot offret. Det kan hävdas att om offret ter sig för starkt är det också tillräckligt stark för att till exempel försvara sig mot sin förövare, vilket i sin tur inte möjliggör en offerstatus.

3.2.2. Genussystemet

Vi har även en genusteoretisk utgångspunkt där genus är något som görs och skapas i relation till andra, där olika sociala situationer skapar genus på olika sätt (Hirdman, 1988, s. 51). Yvonne Hirdman beskriver i sin teori om *genussystemet* att detta system utgörs av två grundläggande förutsättningar. Den första förutsättningen är en dikotomi av genus, ett isärhållande, där det manliga är vad det kvinnliga inte är och vice versa. Isärhållandet av könen syftar till att femininitet och maskulinitet inte kan göras samtidigt utan att det situationsbundna genusskapandet anses vara antingen manligt eller kvinnligt (a.a.). Att vara kvinna och att göra femininitet är således detsamma som att inte vara man och att inte göra maskulinitet. Detta knyter an till Hirdmans (2003, s. 59f) andra förutsättning som är den *manliga normen*, där det kvinnliga eller feminina ständigt värderas mot det manliga eller maskulina och där det feminina anses underordnat. Kvinnan anses svagare, mindre kompetent och fysiskt underlägsen mannen (Hirdman, 2003, s. 66).

Knyter man detta till det idealiska offret (se ovan) så syns att de egenskaper som stereotyp tillskrivs den idealiska gärningspersonen, såsom stor och stark, även är de egenskaper som beskrivs som maskulina, medan offrets egenskaper, liten och svag, är samstämmiga med de feminina egenskaperna (Jmf. Christie, 2007). Hirdman (2003, s. 51f) beskriver sin genusediskussion att kvinnligt/feminint och manligt/maskulint är varandras motpoler. I likhet med Hirdmans feminina och maskulina motpoler så menar Christie (2007, s. 54) att offer och

gärningsperson står i kontrast till varandra, där de också anses vara varandras motsatser och skapas i samspel med varandra. Den dikotomi av manligt och kvinnligt som beskrivs påverkar även individers möjlighet att nå statusen som det ideala offret och man kan inte hävda offerstatus och samtidigt vägra underordning. I likhet med att kvinnor är underordnade män så är också offret underordnat gärningspersonen (Jmf. Christie, 2007).

4. Metod

I detta kapitel beskrivs analysmetod, tillvägagångssätt, kodning, validitet, reliabilitet och etiska ställningstagande.

4.1. Analysmetod

I denna studie har vi en abduktiv ansats (Alvesson & Sköldberg, 2017, s. 13f). Detta innebär att materialet är utgångspunkten och att resultatet får tala för sig, även om vi har en teoretisk ram att förhålla oss till i form av vårt syfte och våra frågeställningar. Med detta menas att vi förhåller oss till syftet under studiens gång, men att materialet och resultatet får vägleda i teorival. Teorierna var således inte beslutade före intervjuerna, även om vi hade en tanke på vilka som kunde vara applicerbara. För att undersöka syfte och frågeställningar har vi valt att använda oss av fokusgruppsintervjuer, då denna metod kan anses väl lämpad utifrån det socialkonstruktivistiska synsättet, detta likt Dahlin-Ivanoff & Holmgren (2017, s. 17) som menar att sanningen konstrueras och modifieras genom interaktion med andra.

4.1.1. Fokusgrupper

Vald metod för denna studie är fokusgrupper. En fokusgruppsintervju innebär att flera respondenter är delaktiga och att de gemensamt i grupp för en diskussion angående ett ämne som introduceras av den som leder intervjun, här kallad moderator (Bryman, 2011, s. 447). Det är dels samspelet i gruppen av respondenter som ligger i fokus men också vilka åsikter, tankar och uppfattningar de ger uttryck för (Bryman, 2011, s. 447; Wibeck, 2010, s. 21f). Gruppen respondenter väljs ut på grund av sin kunskap om ämnet som ska diskuteras eller på grund av att de tillhör en målgrupp (Dahlin-Ivanoff & Holmgren, 2017, s. 34). Då vi ville undersöka hur högstadieungdomar tänkte och resonerade om våld i nära relation bland unga, medförde det faktum att respondenterna var högstadieungdomar i sig ett tillräckligt kriterium för att delta.

Fokusgrupper har, precis som andra metoder, svagheter och det är syftet som styr vald metod. Skulle fokus för studien varit att till exempel studera högstadieungdomars egna upplevelser av relationsvåld eller om målet varit att gemensamt nå fram till samstämmiga slutsatser, hade fokusgrupper varit mindre lämpade (Dahlin-Ivanoff & Holmgren, 2017, s. 30). Likväl bör inte fokusgrupper användas om syftet är att generalisera resultatet, då fokus för metoden snarare är att söka förståelse än generaliserbar kunskap (Dahlin-Ivanoff & Holmgren, 2017, s. 35).

Fokusgrupper är väl lämpat för att undersöka det sociala samspelet mellan individer, där kunskapen anses produceras i diskussionen och i interaktionen mellan individerna (Dahlin-Ivanoff & Holmgren, 2017, s. 18f). Det är i gemenskapen som kunskapen produceras, där den kollektiva förståelsen är målet, inte de enskilda individernas uttalanden (Dahlin-Ivanoff & Holmgren, 2017, s. 29). Fokusgrupp som metod valdes för att vi vill se hur ungdomar gemensamt konstruerar gärningspersoner och offer och att genus är något som konstrueras i samspel med andra var således huvudorsaken till valet av fokusgruppsintervjuer.

4.2. Tillvägagångssätt

4.2.1. Konstruktion av case

Inför intervjuerna utformades fyra olika case (se bilaga 2), detta då det fanns en tanke om att case ett och två respektive case tre och fyra var jämförbara i grad av våld, med skillnaden att i case ett och tre var gärningspersonen en kille medan i case två och fyra var gärningspersonen en tjej. När casen utformades så valde vi att begränsa vilka former av våld som togs med. Valet föll på att inkludera fysiskt och psykiskt våld bestående av slag, sparkar, knuffar, fasthållning och förlöjligande. Sexuellt våld har valts bort utifrån att det upplevdes kunna vara etiskt problematiskt, dels utifrån den unga målgrupp bestående av högstadieelever, men också då detta kändes obekvämt i och med att respondenterna var okända samt att möjligheten fanns att sexualitet kan vara extra känsligt i tidiga tonåren. Ekonomisk och social utsatthet valdes bort då vi gjorde bedömningen att de överensstämmer mer med vuxnas utsatthet än ungdomars.

Vidare gjordes många andra val angående innehållet i casen, där vi tänkte länge och diskuterade hur våra val skulle kunna komma att påverka resultatet. Att våra val påverkat råder det inget tvivel om och detta var vi medvetna om under utformningen av casen. Dock önskade vi minimera riskerna att fel sak hamnade i fokus. En av dessa val var namnen på ungdomarna i

casen. Vi ägnade relativt mycket tid åt att välja namn som skulle vara tidsenligt för ungdomarna och kollade upp namnstatistik för ungdomar födda för ungefär 15 år sedan. Då etnicitet inte var en del av vårt syfte valde vi namn som var samstämmiga med majoritetsbefolkningen, detta i ett försök att undvika eventuella stereotyper, såsom att utlandsfödda begår fler brott.

Ytterligare överväganden som gjordes var ålder på ungdomarna i casen samt hur länge de varit tillsammans. Samtliga ungdomar som presenterades i casen var i respondenternas ålder, det vill säga 15 till 16 år gamla. Detta avvägande gjordes för att underlätta igenkännande för respondenterna. Det är rimligt att anta att respondenterna skulle haft svårare att identifiera sig med våldsutsatta ungdomar som var i sena tonåren.

Case ett och två är utformade för att vara likvärdiga. Ungdomarna i casen har varit tillsammans i cirka ett år, vilket kan anses relativt länge för en ungdom, samt att våldet är tänkt att vara ungefär lika grovt och återkommande. I båda casen presenteras att detta våldsbeteende har förekommit tidigare under förhållandet. Skillnaden i casen är att i case två så är gärningspersonen en tjej medan i case ett så är det en kille. I case ett så knuffar och sparkar killen sin flickvän när hon vill göra slut. I case två så är det tjejen som knuffar, slår och spottar samt kastar sin mobil på killen när han vill gå på fotbollsträning.

I case tre och fyra har ungdomarna varit tillsammans i ungefär tre månader. Något upprepat våld presenteras inte. Dessa händelser är tänkta att vara lindrigare. Killen som gärningsperson i case tre håller fast sin flickvän genom att trycka underarmen mot hennes hals i en skolkorridor för att sedan bli avbruten av en lärare. Orsaken uppges vara att han är arg för att hon varit hemma hos killkompisar kvällen innan. I case fyra så är det tjejen som är gärningsperson och som ger sin pojkvän en hård örfil då han står och pratar med sin förra flickvän efter att de haft ett bråk. Precis som vid case ett och två är dessa tänkta att vara likvärdiga, med skillnaden att case fyra har en tjej som gärningsperson och i case tre är det en kille som är gärningsperson.

Grunden för studien är att verkligheten konstrueras i samspel med andra och att genus är något som görs, inte något som är. Detta synsätt och vår förförståelse påverkar även utformningen av casen och valda följdfrågor. Vi hade en förförståelse om att ungdomarna skulle se på killar och tjejer som gärningsperson och offer olika, samt att ungdomarna utifrån det egna könet skulle

tänka olika. Detta har påverkat hur vi valt att formulera dels case och följdfrågor, men ligger även till grund för hela studiens ämne.

4.2.2. Rekrytering av intervjudeltagare

Då syftet med studien var att se hur högstadieungdomar gemensamt konstruerar gärningspersoner och offer sökte vi kontakt med ställen där ungdomar naturligt vistas, det vill säga skola och fritidsgård. Vid studiens start togs kontakt med 15 skolor och fritidsgårdar via e-post, varav sju skolor och åtta fritidsgårdar, alla belägna i Uppsala och Västmanlands län. I e-posten som skickade ut informerade vi om den tänkta studien, samt bifogade ett informationsbrev för vederbörande att kunna ge ut till ungdomarna (se bilaga 5). Kontakt togs även med några nyckelpersoner via telefon som vi fått tips om som vi trodde skulle kunna vara behjälpliga med rekryteringen. I slutändan var de genom dessa kontakter intervjuerna arrangerades. Respondenterna blev således rekryterade genom ett bekvämlighetsurval (Bryman, 2011, s. 194f). De kontakter som var behjälpliga med rekryteringen och de ungdomar på respektive ställe som valde att delta blev de slutliga respondenterna.

4.2.3. Genomförande av intervjuerna

Tre fokusgruppsintervjuer har genomförts på två olika platser med totalt tolv ungdomar, samtliga 15 till 16 år gamla där samtliga gick i högstadiet. Fokusgrupper bestod av fyra respondenter vardera och där två var heterogen utifrån kön och en var homogen med tjejer. Det bör poängteras att vi inte har efterfrågat högstadieungdomarnas kön, varken det biologiska eller deras könsidentitet. Slutsatsen om huruvida de var tjejer eller killar grundar sig på vår tolkning av deras kön samt hur de upplevdes identifiera sig med ungdomarna som presenterades i casen, vilket överensstämde med vår tolkning av deras könsidentitet. Uppdelningen med två heterogena grupper och en homogen grupp blev till utifrån de respondenter vi lyckades rekryterade. Det hade varit önskvärt att få till en homogen grupp bestående av bara killar, då syftet är att undersöka om killar och tjejer konstruerar offer och gärningsperson olika samt hur olika grupsammansättningar, såsom hetero- eller homogena grupper, påverkar genusskapandet. Tyvärr blev en homogen killgrupp inte möjlig att genomföra då tidsbrist medförde att vi inte kunde fortsätta leta respondenter villiga att ställa upp. Intervjuerna genomfördes på en fritidsgård respektive skola i lokal tillhandahållen av den personal som hjälpte till med rekryteringen. Ungdomarna erbjöds ingen ersättning för sitt deltagande. Intervjuerna genomfördes efter skoltid vid fritidsgården samt på skoltid vid skolan.

Vid samtliga tre intervjutillfällen har Jonna Höök agerat moderator och lett intervjuerna. Under två av intervjuerna agerade Malin Röör assistent och antecknade vad respondenterna sa för att lättare kunna identifiera de olika respondenterna vid transkriberingen, samt följde upp och validerade uttalanden från respondenterna. En intervju genomförde moderatorn själv på grund av praktiska skäl. Samtliga tre intervjuer har spelats in med ljudupptagning för att sedan transkriberas och analyseras. Transkriberingen och analysen har genomförts av båda författarna.

Under gruppintervjuerna lästes ovan presenterade case upp högt för respondenterna (se bilaga 2). Moderators ställde öppna följdfrågor (se bilaga 1) som respondenterna sedan fick diskutera sinsemellan. Fördelen med detta är att diskussionen inte blir lika styrd samt att det öppnar upp för mer nyanserade svar. Öppna frågorna hjälper till att hålla diskussionen till det ämne som avses undersökas, men begränsar inte svaren i samma utsträckning som slutna frågor gör.

Tanken med intervjuerna var att de skulle vara semistrukturerade, där diskussionen främst skulle ske mellan ungdomarna (Bryman, 2011, s. 414f). Bitvis under gruppintervjuerna så stagnerade diskussionerna varpå moderatoren gick in och ställde fler frågor för att försöka få igång samtalet igen. Detta medförde att intervjuerna bitvis föreföll mer strukturerade än semistrukturerade. Med ostrukturerad intervju menas att diskussionen får flyta relativt ostört mellan respondenterna och att moderators inblandning är så liten som möjligt, medan en strukturerad intervju innebär att moderatoren styr interaktionen mellan respondenterna (Wibeck, 2010, s. 56ff). I vårt fall blev intervjuerna varken strukturerade eller ostrukturerade utan snarare semistrukturerade, där moderatoren bitvis styrde samspelet medan andra passager flöt på utan inverkan.

Hur mycket moderatoren ska styra diskussionen kan vara en svår avvägning, å ena sidan vill man hålla sig till ämnet för att få svar på syfte och frågeställningar, medan å andra sidan vill man låta respondenterna diskutera fritt (Bryman, 2011, s. 453f). Hur engagerad moderatoren var föll sig relativt naturligt i våra grupper, då en del av ungdomarna upplevdes mer engagerade och hade lätt för att uttrycka sig, medan andra ungdomar var mer tystlåtna och inte lika delaktiga i diskussionen. Detta avhjälpes till viss del av att såväl moderatoren som assistenten ställde direkta, uppföljande frågor till de lite mer tystlåtna, för att hjälpa dem komma till tals.

4.2.4. Reflektioner kring intervjuerna

De vuxna som var behjälpliga i rekryteringen på de olika instanserna uppgav vid initial kontakt att de var intresserade av ämnet. Detta kan således antas vara orsaken till att de tackade ja till att hjälpa till, vilket i sin tur också kan ha påverkat vilka som blev de slutliga respondenterna. På fritidsgården skedde intervjun efter skoltid medan eleverna på skolan fick gå ifrån lektionen för att delta. Ungdomarna som deltog fick ingen ekonomisk ersättning. De elever som hade lektion fick gå ifrån för att delta, vilket kan ha upplevts som en belöning i sig för en del av ungdomarna. Detta kan ha påverkat vilka som var villiga att ställa upp.

Det hade varit önskvärt att genomföra både homogena och heterogena intervjuer. Detta då vi ville se om tjejer och killar beskriver offer och gärningspersoner olika, dels utifrån sitt eget kön, dels utifrån offret eller gärningspersonens kön men också utifrån grupsammansättningen och hur/om diskussionen påverkas av att den är homo-eller heterogen. Så blev inte fallet då tidsbrist medförde att vi inte fick till någon homogen grupp med killar. Det fanns en tanke om att killar i en homogen hade kunnat ge uttryck för andra åsikter än i heterogena grupper. Vi tyckte oss se att killarna förhöll sig till vad tjejerna sa i de heterogena grupperna, och att deras åsikter kanske inte alltid kom fram lika starkt eller tydligt som de hade kunnat göra i en homogen grupp. Detta är dock bara en tolkning från vår sida, och det går inte att veta vad en intervjugrupp med endast killar hade genererat för skillnad i resultat, eller ens om det hade funnits något.

Då vi delvis har ett reflexivt förhållningssätt menar vi i likhet med Thomsson (2010, s. 37f), att allt vi gör, och allt vi inte gör, påverkar och att sanningen är någonting som skapas utifrån kontext, att den är situationsbunden. Detta är orsaken till att vi valt att ha samma moderator vid alla tre intervjutillfällen. Att vi påverkar respondenterna är utgångspunkten, men vi ville minska risken för olika påverkan. Om vi skiftat moderator hade risken eventuellt varit större att resultatet varit påverkat av hur moderatören läst upp casen, vilka följdfrågor som använts och moderatorns personliga intervjuteknik. Vi menar alltså att allt påverkar och att om vi bytt moderator, om assistenten varit med vid alla tre intervjutillfällen eller något annat varit annorlunda hade vi kunnat förvänta oss andra resultat.

Det faktum att vi båda som genomfört intervjuerna var kvinnor i 30-årsåldern av majoritetsbefolkningen, medan respondenterna var ungdomar på högstadiet av varierande etnicitet kan också anses ha påverkat. Dels det faktum att vi var kvinnor som intervjuade ungdomar om genus, men också det faktum att vi är drygt dubbelt så gamla som dem. Några av respondenterna hade inte svenska som modersmål, vilket kan ha fått betydelse för hur de beskrev offer och gärningspersoner. I vissa passager kan det tolkas som att respondenterna saknade ord för att beskriva vad de ville uttrycka, vilket kan ha påverkat analysarbetet, dock tolkar vi inte det som att de hade problem att förstå de upplästa casen.

Under en av de heterogena gruppintervjuerna lämnade en av tjejerna rummet en kort stund, för att sedan komma tillbaka. Om det berodde på att ämnet var jobbigt eller om det var av andra skäl vet vi inte, men det kan ha påverkat intervjun, dels att under tiden hon var frånvarande så finns inga uttalanden från henne, men frånvaron kan också ha påverkat de andra respondenterna. Under den andra av de heterogena gruppintervjuerna lämnade båda killarna rummet efter uppläsning av det tredje caset. De uppgav att de tyckte det var jobbigt att sitta i rummet och frågade om de fick gå, vilket de givetvis fick. Varken moderatoren, som genomförde denna intervju själv, eller assistenten som lyssnade på transkriberingen, upplevde att de verkade obekväma av ämnet, utan tolkade det snarare som att de tröttnade på att sitta stilla. Detta är vår tolkning av situationen och det kan mycket väl ha varit så att killarna berördes av ämnet och därför bad att få lämna. Den vuxna kontakten på skolan/fritidsgården informerades om detta för att kunna följa upp eventuellt obehag som killarna kan ha upplevt av situationen. Det går att spekulera i huruvida de återgick till pågående lektion när de lämnade intervjun eller om de struntade i det.

Som diskuterats ovan var inte alla respondenter lika benägna att diskutera, varpå en del konkreta följdfrågor blev nödvändiga som komplement till de öppna temana, detta i ett försök att få ett så fylligt material som möjligt. Vår tolkning av situationen var att den bitvis bristande diskussionen inte kom utan ovillighet att diskutera, utan snarare var ett resultat av tillbakadragenhet, osäkerhet eller att de inte tyckte att de hade något att tillföra om ämnet. Det ska dock poängteras att detta är vår tolkning av situationen och att det tolkningen inte nödvändigtvis är detsamma som de unga respondenternas tolkning.

Det bör även nämnas att högstadieungdomarna i grupperna var bekanta med varandra sedan innan. Detta kan också ha påverkat benägenheten att diskutera men kan även ha påverkat vilka åsikter ungdomarna gett uttryck för under intervjuerna. I de passager där högstadieungdomarna ger uttryck för olika åsikter kan det vara möjligt att de som var i minoritet med sin åsikt ändrat sig på grund av gruppsycket, eller att de inte velat tala om att de tyckt annorlunda än kamraterna. Även om vi uppmanade till konfidentialitet och att de inte skulle föra vidare vad vi pratat om utanför intervjurummet, är det rimligt att anta att de ändå förhöll sig till det faktum att de skulle komma att träffa de andra respondenterna vid senare tillfällen och att detta då kan ha påverkat vad de velat tala om.

4.3. Kodning

För att analysera materialet har alla intervjuer transkriberats. Dessa har sedan kodats utifrån teman som vi upplevt varit återkommande i intervjuerna. För att identifiera de framträdande dragen lästes och lyssnades intervjuerna igenom ett antal gånger, därefter ströks olika passager under som upplevdes visa på ett återkommande tema. Ett återkommande tema ansågs vara till exempel *Offer hålls ansvariga*. Alla uttalanden från ungdomarna som handlade om killars (och till viss del även tjejers) begränsningar i att uppnå offerskap samlades under detta tema. Högstadieungdomarna gav uttryck för att bland annat beteende och kön kunde vara faktorer som stod i vägen för möjligheten att bli sedda som offer och dessa passager och uttalanden samlades således under detta tema. På samma vis skapades ytterligare tre teman; *Killar får inte slå en tjej - tjejer slår bara av en anledning*, *Varför är en kvinnlig gärningsperson inte lika illa* och *Det blir kanske värre – konsekvenser av att lämna relationen*.

Vi har ändrat i vissa meningar i de citat som presenteras. Syftet med detta har inte varit att ändra innebörden, och vår tolkning är att betydelsen är densamma, men vissa upprepningar, stakningar eller ljud såsom “ehh, öhh, mmm” har plockats bort i ett försök att förtydliga innebörden i citaten. Vi har även valt att stryka under vissa ord som vi upplevt att respondenten betonat. Vi har inte lagt till några ord. Detta är en spegling av vår tolkning av vad högstadieungdomarna menade med sina uttalanden. I analysen av intervjuerna har vi som genomfört dem tolkningsföreträde. Det är således vår tolkning av vad ungdomarna gett uttryck för som återspeglas i analys- och resultatdelen av denna uppsats. Det medför dels att när väl intervjusituationen är lämnad kan inte respondenterna ändra sina uttalanden, men också att vi

som intervjuare tolkar deras uttalanden utan möjlighet för dem att korrigera hur de faktiskt menade (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 52).

4.4. Validitet

Validering syftar till att undersöka huruvida studien mäter det som den är tänkt att mäta, det vill säga om vi svarar på vårt syfte och våra frågeställningar (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 296f). Under planering, genomförande, analysarbete och slutdiskussion har vi genomgående gått tillbaka till syfte för att kontrollera att vi faktiskt undersöker vad vi förutsatt oss att göra och syftet har således haft en framträdande roll genom hela arbetet.

Under intervjuernas gång gjordes försök till att stärka validiteten, detta genom *kommunikativ validitet*. Kommunikativ validitet syftar till att fråga, fråga om och ifrågasätta för att på så vis försöka säkerställa att man har uppfattat respondenternas uttalanden korrekt (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 302f). Detta har gjorts genomgående i alla intervjuer, där huvudpunkterna i svaren har sammanfattats i slutet av varje case av moderatorn för att kontrollera om svaren uppfattats korrekt. Vidare sammanfattades moderatorns tolkning i slutet av varje intervjutillfälle, där moderatorn kom med påståenden som respondenterna kunde antingen bekräfta, förkasta eller omrevidera, detta för att ytterligare stärka den interna validiteten i respondenternas uttalanden (Dahlin-Ivanoff & Holmgren, 2017, s. 82).

Assistenten fyllde även en validerande roll under intervju ett och tre, där assistentens syfte var att uppmärksamma eventuella motsägelser eller oklarheter och i slutet av varje case ombads respondenterna förtydliga dessa. Assistenten förde även utförliga anteckningar om vem som sagt vad, samt antecknade eventuellt kroppsspråk. Detta då intervjuerna endast spelades in med ljudupptagning och den icke-verbala kommunikationen annars förlorats i transkriberingen.

Några grundläggande frågor man som intervjuare bör ställa sig efter intervjun är huruvida respondenternas uttalanden går att lita på, det vill säga, kan vi göra bedömningen att respondenterna gett uttryck för vad de faktiskt tycker under intervjuerna (Wibeck, 2010, s. 145). Detta kan utvärderas genom att bedöma till exempel om alla respondenter fick komma till tals, om vi kunde se att någon av respondenterna blev påverkade av gruppträck eller om respondenterna verkade obekväma eller spända under intervjutillfället. Det är givetvis svårt att veta om respektive respondent svarade sanningsenligt, dock återfann vi under samtliga

intervjuer att vid ett eller flera tillfällen så var respondenterna inte eniga. Detta gör att vi bedömer att de var bekväma i situationen på så vis att de vågade ge uttryck för avvikande åsikter.

I analysarbetet har vi båda två lyssnat, transkriberat och enskilt tolkat materialet för att sedan jämföra och diskutera huruvida tolkningarna varit samstämmiga. Då vi genomgående kommit fram till lika eller liknande tolkningar av materialet kan vi anses ha uppnått en viss validitet. *Kollegial validering* syftar till att forskare som är väl insatta i området når samma eller liknande resultat (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 305). Genom att vi båda har analyserat materialet och kommit fram till samma eller liknande resultat kan studien anses ha kollegial validitet.

4.5. Reliabilitet

Reliabilitet syftar till att undersöka hur och om studien och dess resultat är möjliga att replikera (Bryman, 2011, s. 355). Pålitlighet anses av vissa vara kvalitativa motsvarigheten till det mer kvantitativa begreppet reliabilitet. Detta innebär bland annat att alla moment av studien ska finnas noggrant beskrivna för andra att ta del av (a.a.). Då det är svårt, om inte omöjligt, att återskapa en fokusgruppsintervju är det av största vikt att arbetet har en transparens, så att läsaren själv har möjlighet att bedöma hur tillförlitligt resultatet är.

Vid fokusgruppsstudier har man ofta fördelen av att genomföra flera gruppintervjuer inom ramen för samma studie. Det är då möjligt att jämföra resultaten grupperna sinsemellan för att se om samma slutsatser går att dra från flera av intervjuerna. Om så är fallet talar man om att ett visst mått av reliabilitet, eller pålitlighet, i studien finns (Wibeck, 2010, s. 143). Det är dock inte alltid varken önskvärt eller möjligt att replikera kvalitativa studier. De anses ofta allt för situationsbundna, och om någon aspekt av studien hade sett annorlunda ut hade resultatet blivit ett annat (a.a.). Om assistenten och moderatorn bytt roll, om intervjun ägt rum en annan dag eller om någon av deltagarna bytts hade således resultatet troligen blivit annorlunda.

Under samtliga tre gruppintervjuer har Jonna Höök agerat moderator. Detta var ett medvetet val, då det enligt Wibeck (2010, s. 143) är ett sätt att kunna öka reliabiliteten i studien. Det ansågs av vikt att den påverkan som moderatorn gjorde på intervjugruppen skulle vara densamma i alla tre intervjuer och att resultatet inte skulle orsakas av olika intervjuteknik eller andra personliga egenskaper hos moderatorn. Vi menar således att dessa intervjuer inte är

möjliga att återskapa och att den interaktion som sker under intervjuens gång är allt för kontextbunden för att kunna återskapas.

4.6. Etiska ställningstaganden

I planeringsfasen av uppsatsskrivandet resonerade vi länge över valda ämnet och vilka respondenter som skulle kunna tänkas vara lämpliga för att svara på våra frågeställningar. Våld i nära relation bland unga kan anses vara ett känsligt ämne som kan väcka mycket tankar och risken för obehag måste beaktas. Vi valde att inte efterfråga självupplevd utsatthet utan koncentrera oss på generella åsikter, vilket kan tänkas ha minskat risken för obehag hos de unga respondenterna.

Då vi försökte skapa trovärdiga händelser och använda dessa som utgångspunkt för intervjuerna var det av vikt att respondenterna kunde identifiera sig med individerna som beskrevs i casen och att respondenterna i någon mån hade erfarenhet eller en generell uppfattning av vad det innebär att vara i en kärleksrelation. För att öka möjligheten till detta valde vi att söka respondenter som var över 15 år, vilket också medförde att det var respondenten själv som avgjorde om hen vill delta och vårdnadshavares medgivande var inte nödvändigt (Jmf. Vetenskapsrådet, 2015, s. 9). Detta dels då tidsramen inte möjliggjorde att vi väntade in vårdnadshavares medgivande, men också för att vi ansåg att beslutet borde ligga på respondenten.

Under rekryteringen informerades samtliga potentiella respondenter om studiens övergripande syfte samt vad materialet kommer nyttjas till i enlighet med Vetenskapsrådets (2015, s. 7, 14) *informationskrav* och *nyttjandekrav*. När respondenterna sedan tackat ja till att medverka fick de ta del av denna information ytterligare en gång. Vid såväl förfrågan om deltagande som vid intervjuernas start informerades samtliga respondenter om att deltagandet var frivilligt och att de närhelst de önskade kunde avbryta deltagandet. Vidare fick de, i enlighet med *samtyckeskravet*, underteckna ett skriftligt medgivande, se bilaga 3, (Jmf. Vetenskapsrådet, 2015, s. 9).

Respondenterna fick information om att alla uppgifter som eventuellt skulle kunna bidra till identifikation såsom namn, ålder, ort och skola skulle komma att ändras vid publikation, detta för att följa *konfidentialitetskravet*, och att det enda som skulle komma att kunna utläsas i

slutändan var ålder och kön. Konfidentialitetskravet menar att alla uppgifter om respondenterna ska vara konfidentiella och att anonymiteten och tystnadsplikten ska i största möjliga utsträckning upprätthållas (Vetenskapsrådet, 2015, s. 12f).

4.6.1. Etisk reflektion

Dock tillkommer det en problematik gällande multipla respondenter vid fokusgruppsintervjuer. Intervjugrupperna har bestått av respondenter som är bekanta med varandra eller vänner sedan tidigare då de gått på samma skola, ibland även i samma klass. Detta medför att det som framkommer under intervjutillfällena kan spridas vidare, då vi som intervjuare kan inte garantera att de övriga respondenterna inte för informationen vidare, även om detta har uppmanats. Detta är ytterligare en anledning till att det inte frågats efter självupplevda erfarenheter av våld i nära relation. Det går dock inte att säkerställa att respondenterna inte hade egen erfarenhet av våld i nära relation. Men då fokus för intervjuerna är generella åsikter rörande presenterade case (se bilaga 2) och intervjuguiden endast innehåller frågor relaterade till dessa händelser (se bilaga 1) har de åtgärder som varit möjliga vidtagits för att minska risken för eventuellt obehag hos respondenterna.

5. Resultat och analys

Nedan redovisas empirin som kodats utifrån fyra olika teman; *Killar får inte slå en tjej - Tjejer slår bara av en anledning*, *Offer hålls ansvariga*, *Varför är en kvinnlig gärningsperson inte lika illa?* och *Det blir kanske värre- konsekvenser av att lämna relationen*. De olika temana har kopplats till Nils Christies (2007) teori om *Det idealiska offret* och Yvonne Hirdmans (1988) teori om *genussystemet*.

5.1. Killar får inte slå en tjej - tjejer slår bara av en anledning

Respondenterna reagerade olika på gärningspersonernas agerande beroende på gärningspersonens kön. I första caset (se bilaga 2) som lästes upp, där gärningspersonen är en kille som vid upprepade tillfällen slagit sin flickvän, så tar alla deltagarna i samtliga intervjugrupper, kraftigt avstånd från gärningspersonens agerande. Alla är överens om att man inte får göra så, det är fel att sparka på någon som ligger ner och en av killarna uttrycker "*han kan inte slå en tjej*". Gärningspersonens agerande i detta fall beskrivs som "*helt fel*", "*inte*

okej” eller “*det är sjukt*”. I case två (se bilaga 2), där våldet är tänkt att framställas som lika grovt som i case ett, men med en tjej som gärningsperson, så är inte den initiala reaktionen att det är fel, utan mer ett ifrågasättande av “*varför gör hon så?*”. Respondenterna uttrycker initialt inte ett lika tydligt avståndstagande på agerandet när det är tjejen som är gärningsperson som de gör när det är killen som är gärningsperson, utan högstadieungdomarna diskuterar då mer angående orsaker till våldet.

Detta kan illustreras genom följande citat från högstadieungdomarnas resonemang om tjejens beteende.

ID4: jaa, varför gör hon så?

I: mm det är din tanke

ID4: ja asså jag vet inte

ID3: ja det känns som att det ska ligga nånting bakom, asså man, en normal människa skulle ju inte bara gå till attack liksom.

ID1: nej jag tror att hon liksom är rädd att bli lämnad av han, kanske är avundsjuk för att han är med andra

ID4: jag vet inte, hon kanske har haft ett förhållande innan där hon blev lämnad eller att han var otrogen när hon inte var med. Att hon är rädd för att det ska bli samma sak här och då vill hon inte att han ska gå liksom

Detta skiljer sig från ungdomarnas spontana reaktion på case ett där killens beteende omedelbart och villkorslöst fördöms, medan tjejens beteende beskrivs som “*inte bra*” och sedan söker ungdomarna förklaringar till varför hon slår sin pojkvän. I båda casen lyfter ungdomarna fram svartsjuka och rädsla att bli lämnad som en möjlig orsak till våldet, men med skillnaden att tjejernas svartsjuka oftare beskrivs i relation till att de tidigare drabbats av faktisk otrohet, medan killens svartsjuka framställs som delvis obefogad och kontrollerande. En annan orsak till våldet kan enligt högstadieungdomarna vara att man älskar sin partner för mycket och är rädd att förlora hen, samtidigt som de ger uttryck för att man inte kan slå den man älskar. I en av intervjuerna diskuterar tjejerna att orsaken till våldet i case 2 (se bilaga 2) kan vara att han lämnar henne för att få på fotboll, och att hon därför känner sig försummad varpå hon slår honom. Denna förklaring återkommer inte i de andra grupperna, men tjejens våld framställs alltid som orsaksbunden, att någon tidigare händelse ligger till grund för tjejens våldsutövande.

Det är killarna som ger tydligast uttryck för att man inte får eller inte kan slå en tjej, men detta resonemang framkommer även hos tjejerna, dock bara i de könsblandade grupperna. I den homogena gruppen med tjejer syns inte detta resonemang utan de fokuserar istället samtalet till vem den våldsutsatta tjejen kan vända sig för att få hjälp. Vi menar att det går att diskutera om

tanken om tjejer som "oslagbara" (Jmf. Uhnö, 2011) är ett resultat av att det var killar närvarande eller om det handlar om individuella åsiktsskillnader.

I citatet nedan, från en av de heterogena grupperna uttrycker en av killarna sin syn på killar som slår en tjej. Respondenten tar kraftigt avstånd från det beteendet och menar att om han var kompis med gärningspersonen och fick veta att kompisen slagit sin flickvän, så skulle han säga upp vänskapen med honom.

I: Ni nämnde att ni inte trodde att killen skulle berätta för nån

ID2: nä, då skulle han nog inte ha några vänner kvar

ID3: jag tror han skulle få lite skuld känslor också i efterhand

ID4: Han kan ju bli anmäld också och sätta sig själv i skiten

I: Du tänker att han vet att han om att han..

ID4: Han vet om att han har gjort fel

I: Du nämde att han inte skulle ha några vänner kvar?

ID2: Jo, men om man får reda på att en gjort så där mot speciellt en tjej, då skulle man ju bli ännu mer lack, då skulle jag inte ha kvar han som vän iaf

I samtliga intervjuer är det synligt att respondenterna tycker att det är lite konstigt att en tjej slår, medan en kille som slår istället möts med ett omgående avståndstagande och högstadieungdomarna verkar ha lättare att acceptera killar än tjejer som gärningsperson.

Vid ett tillfälle, i en av de könsblandade grupperna, säger en av killarna att det manliga offret kan göra motstånd, respondenten menar att om det var hans flickvän som slog och spottade honom så skulle han slå eller spotta tillbaka. De andra respondenterna i gruppen tog tydligt och omedelbart avstånd från detta och menade att det inte var ett möjligt alternativ för att hantera situationen. De respondenter som protesterade kan tolkas vidhålla flickvänner som oslagbara, något som också ses i de andra gruppintervjuerna. Av tolv respondenter är det således bara en som ger uttryck för möjligheten att slå tillbaka

I: Du sa självförsvar, du tänker att han kan göra motstånd?

ID2: om hon spottar, spotta tillbaka

Skratt

ID3: Nämen, de känns inge bra

ID2: jag hade gjort det, jag hade blivit så arg så jag hade gjort det

I: Hon slog ju honom också

ID2: då hade jag slått tillbaks

ID1: Nej för fan

(övriga protesterar)

ID2: nä, inte slå tillbaka men iaf spotta tillbaks

Ungdomarnas resonemang om tjejer som oslagbara (Jmf. Uhnoo, 2011) går att koppla till synen på kvinnan som underordnad (Jmf. Hirdman, 1988), där kvinnan beskrivs som svagare och att en man av denna anledning då inte får slå henne. Killarna i grupperna ger uttryck för detta vid flera tillfällen, bland annat då tjejen är gärningsperson i case två och respondenterna diskuterar det manliga offrets handlingsutrymme och om han kan försvara sig genom att slå tillbaka: ID3: ”alltså, Jaa. Han kan inte göra nåt, han kan inte slå en tjej. Han kan inte slå en tjej (skrattar) de är därför”. Respondenten får medhåll från de övriga som menar att, att slå tillbaka är uteslutet, men de verkar ändå anse att killen har möjlighet att hantera situationen. En av tjejerna i gruppen menar att det inte är en så stor grej att tjejen slår honom och alla är relativt överens om att detta: ID4: ”Att de inte är så stor sak faktiskt den här händelsen, för att han kan lösa den, att även om han skulle stanna hemma, så skulle den inte hända så”.

5.2. Offer hålls ansvariga

I slutcitatet från ovanstående tema beskriver en av tjejerna hur den våldsutsatta killen kan lösa situationen med sin våldsutövare och att händelsen inte är en så stor sak, varpå hon får medhåll från de övriga tre respondenterna. Det läggs ett ansvar på offret att lösa situationen. I båda de andra grupperna ges också uttryck för våldet som en interaktion, där offer, främst killar men även tjejer, har ett ansvar för att våldet ska upphöra. I en diskussion, där gärningspersonen är en tjej, diskuterar respondenterna om att den våldsutsatta killen kunde försöka övertyga sin våldsutövare om sin trohet då otrohet ansågs kunna vara en av orsakerna till att hon slog. I andra passager säger respondenterna att det manliga offret kan försöka resonera med den kvinnliga gärningspersonen i ett försök att hindra fortsatt våld.

ID1: Jag hade försökt, om jag var han hade jag försökt prata med hon först, - varför är det så här och allting, sen skulle jag vänta och om de inte går så skulle jag göra slut.

ID3: jag tror att de är viktigt att dom håller, har en konversation, också, om de där innan

ID1: Först, om de var en polare till mig. Först skulle jag prata med tjejen och allting och idéer om hur de skulle bli bättre och allting

I: ska vi gå vidare till Filip, killen i det här fallet, vad tänker ni om honom?

ID4: ja, han kan ju börja med att säga till henne eller något för att få henne att sluta.

ID3: kanske fråga varför hon beter sig som hon gör.

I: mm

ID1: om hon har såhär tillitsproblem från tidigare, att han kanske övertygar henne om nått, att det kommer ju inte hända något så

ID3: ja det kan ju vara bra att ha tidigare, asså liksom att man hör vad hennes tidigare förhållande har blivit, asså vad som har hänt då, i alla fall om man kan se något mönster, och övertyga henne om att jag kommer inte göra så som han gjorde

Utifrån Hirdmans (1988) teori om genussystemet kan man tolka detta som ett uttryck för mannen som norm och att eftersom att kvinnan är underordnad mannen så behöver inte mannen känna sig hotad i situationen. Mannen antas ha kapacitet att hantera situationen genom att han har mer makt och är fysiskt starkare än kvinnan (Hirdman, 2003, s. 66). Det går också att knyta till Christies (2007) teori om det idealiska offret, där killen inte är ett idealt offer då han anses vara överordnad gärningspersonen vilket medför att han inte kan hävda offerstatus som i sin tur kräver underordning. Det blir således en motsättning i den överordnade maskuliniteten och det underordnade offerskapet. Maskulinitet beskrivs vara en motpol till femininitet och genom att svag eller liten tillskrivs såväl offer som kvinna kan inte mannen tillskrivas dessa egenskaper om han vill upprätthålla sin maskulinitet (Hirdman, 2003 s. 59f). Detta medför att en kille inte kan vara offer samtidigt som han gör maskulinitet.

Den våldsutsatta tjejen anses inte heller uppnå statusen av det ideala offret, även om hon uppfyller de flesta av kriterierna, såsom att hon är svagare och mindre. Dock är inte förövaren okänd, vilket påverkar möjligheten till offerstatus och ansvaret för våldet läggs delvis även på offret, då hon anses kunna avhjälpa situationen genom att ta hjälp. Detta illustreras av citatet nedan, där tjejen förväntas kunna hjälpa sin förövare att söka hjälp och på så vis få våldet att upphöra.

ID4: ...eller hjälpa, asså typ hjälpa honom att få hjälp, om det nu är så att hon vill vara med honom

ID1: ja exakt

ID4: typ eller ta hjälp av någon annan som kan hjälpa henne så att hon kan, så att han inte, så att det inte behöver bli så typ

I: hur tänker ni att hon kan hjälpa honom?

ID3: ta han till nån som han kan prata med och inte liksom, en normal människa, asså liksom han kanske har lättare att prata ut med någon han inte känner

Högstadiungdomarna beskriver således att såväl det kvinnliga som det manliga offret har en del i de våld som utövas mot dem och att de har ett visst ansvar för att få våldet att upphöra. I ovanstående citat menar en av respondenterna att om offret vill fortsätta vara tillsammans med gärningspersonen så behöver hon hjälpa honom att få hjälp. Ansvaret för att gärningspersonens våldsbruk upphör läggs således på offret vilket indikerar att en del av högstadiungdomarna ser på relationsvåldet som en interaktion där både våldsutövare och våldsutsatt har en del av ansvaret.

5.3. Varför är en kvinnlig gärningsperson inte lika illa?

Som beskrevs i första temat resonerar högstadieungdomarna olika om gärningspersoner beroende på gärningspersonens kön. Genomgående under intervjuerna upplevs respondenterna förhålla sig till det initiala caset, där den manliga gärningspersonen tycks fungera som en mall av hur relationsvåld "brukar" se ut. Det stereotypa mönstret av killen som slår sin tjej upplevs som mer begripligt för högstadieungdomarna än tjejen som slår sin kille och i en av de heterogena grupperna är det en av tjejerna som menar att hon inte ser lika allvarligt på händelsen med en tjej som gärningsperson. Hon ger uttryck för att hon vet att hon borde se det som lika allvarligt, men att hon ändå på något sätt inte gör det. Under den efterföljande diskussionen om detta case så förhåller sig de andra respondenterna till detta uttalandet.

ID4: Jag tycker att de är lite så här intressant för man reagera typ lite annorlunda när det är en tjej som har gjort det.

ID1: aah de är sant, a de är sant

ID4: Jag tänkte inte lika hårt på den här som förra, men det är fortfarande inte lika okej nånstans

Uttalandet ovan indikerar att respondenten är medveten om att det borde finnas samma förväntningar på tjejer som på killar, men att detta inte gäller vid våld i nära relation, där tjejens våld inte upplevs vara lika illa. Ungdomarna ger vid flera tillfällen i samtliga intervjugrupper uttryck för att tjejers våld inte orsakar lika allvarliga skador som killars. Detta skulle kunna vara en förklaring till att respondenterna inte ser tjejers våld som lika illa som killars våld.

I nedanstående citat syns hur respondenten förhåller sig till tidigare uttalande om att denna händelse inte skulle vara lika allvarlig, och att det inte ses som en lika stor grej som om det skulle vara en kille som var gärningspersonen.

ID3: man, ja de är ju helt fel de hon gör och speciellt om hon gjort det upprepade tillfällen. Men ja. De är ju lika hemskt som om en kille skulle gjort det men det bli, det känns inte lika. Lika stort när det är en tjej.

De verkar komma på sig själva med att inte ta våldet på lika stort allvar som när det var en kille som våldsutövare. Det första uttalandet är tidigt i diskussionen om case två, och det är en av tjejerna som säger detta. Det är rimligt att anta att de andra respondenterna förhåller sig till detta genom diskussionens gång. Vår tolkning är att högstadieungdomarna förhåller sig till det vi menar är etablerade föreställningar om mäns våld mot kvinnor, där män är våldsutövare och

kvinnor är offer. Detta medför svårigheter för högstadieungdomarna att identifiera sig med tjejer som våldsutövare i nära relation.

Ungdomarna beskriver typen av våld utifrån om gärningspersonen är tjej eller kille men olika ord, där tjejer beskrivs kasta saker, spotta eller örfila, medan killar beskrivs utdela knytnävsslag eller sparka. Det resoneras kring att det våld som tjejer utövar inte ger så stora skador och att killarna som offer borde kunna försvara sig mot tjejen. Sättet att utöva våld beskrivs således som mindre allvarligt när det är en tjej som slår än när det är en kille. Det syns en tendens till att det våld som killarna utövar är vad respondenterna förväntar sig vid relationsvåld, de har lättare att känna igen dessa situationer och lättare att förkasta detta beteende. Mannens sätt att bruka våld kan således ses som norm medan kvinnans våldsutövande är avvikande och genom isärhållandeprincipen kan manligt inte vara detsamma som kvinnligt (Jmf. Hirdman, 1988). Vi menar att högstadieungdomarna ger uttryck för att det inte är så konstigt att killar slåss, och att det kan tolkas som en del av den manliga normen, där killar får slåss och därför får inte tjejer det. Detta resonemang blir synligt när respondenterna menar att det är konstigt att tjejer slåss.

5.4. Det kanske blir värre – konsekvenser av att lämna relationen

I samtliga intervjugrupper återfinns resonemang om offrets rädsla, där respondenterna beskriver de konsekvenser som offret kan förvänta sig om de gör slut och att situationen kan komma att bli ännu värre om offret väljer att avsluta relationen. Nedanstående exempel kommer från en könsblandad grupp, där högstadieungdomarna gemensamt konstruerar tjejen som gärningsperson och tillsammans drar de slutsatser om varför killen som offer skulle kunna vara rädd för henne. Tjejen som gärningsperson beskrivs inledningsvis som fysiskt aggressiv, att i fall killen vill göra slut så kan han förvänta sig att någonting värre kan hända. Högstadieungdomarna diskuterar att tjejen kan ta med sig sina vänner för att misshandla honom ytterligare, eller att tjejen ska sprida illvilliga rykten för att skada honom. Diskussionen går i det här fallet från att högstadieungdomarna resonerar om att den kvinnliga gärningspersonen kan misshandla offret ytterligare, till att handla om att hon kan ljuga och att detta då skulle medföra att offret inte vågar bryta sig fri från sin förövare av rädsla för de eventuella lögnerna. Diskussionen mellan ungdomarna leder fram till en tanke om att tjejen då troligen skulle tas på mer allvar av omvärlden och då i synnerhet vuxenvärlden.

Intervjuare: Vad är de han skulle vara rädd för?

ID3: Ja men att hon skulle göra nånting mer

ID2: och ta med sig ännu fler vänner och misshandla honom

ID3: men om hon bli arg för att han lämnar henne för att hon gör saker mot honom. Då kanske hon bli ännu argare och gör nånting ännu värre

ID4: Sen så tänker jag också om de skulle ta slut mellan dom, så skulle hon kunna säga ganska mycket

ID1: hon kan ljuga ganska mycket

ID4: hon kan säga till exempel att han har våldtagit henne eller nångång

ID2: och slagit

ID4: efter berätta, alltså att hon berättar de efter. Och då är de kanske att vuxna tror på henne

ID1: Dom flesta, ibland är det så att föräldrarna tror mer på tjejerna än killarna

Ovanstående passage kan förstås utifrån den manliga normen (Jmf. Hirdman, 1988), där våldsutövande ofta förknippas med hur killar utövar våld (Jmf. Chung, 2005). En tjej som, enligt den kvinnliga underordningen, kan anses fysiskt svagare, kan således inte utöva våld på ett manligt sätt, utan utövar sin makt genom hot och lögn istället. Genomgående hos de intervjuade ungdomarna var att de hade svårt att se tjejen som gärningsperson, de skapade andra omständigheter än vad som presenterats i casen för att förklara hennes våldsutövande. Detta kan även förstås utifrån det idealiska offret (Jmf. Christie, 2007), där killen inte kan uppnå legitim offerstatus eftersom den kvinnliga gärningspersonen inte är ideal, då hon bland annat är fysiskt svagare. Genom att gärningspersonen inte når upp till statusen av en gärningsperson kan inte heller offret uppnå offerstatus.

Respondenterna i en av de heterogena grupperna ger även uttryck för att tjejerna kan bli offer för ryktesspridning då de varit utsatta för våld av sin partner i offentligt rum. I case tre (se bilaga 2) så trycker killen upp tjejen mot väggen samt kallar henne för hora. Respondenterna menar att detta kan ge upphov till illvilliga rykten och då i synnerhet om tjejen. Detta går att förstås utifrån det idealiska offret, där offret inte får befinna sig på en klandervärd plats och måste ägna sig åt en klanderfri aktivitet för att kunna erhålla offerstatus (Christie, 2007, s. 48). Tjejen i caset beskrivs ha varit hemma hos killkompisar, vilket kan tolkas som en klandervärd plats. Högstadiungdomarna resonerar om huruvida hon varit otrogen vid detta tillfälle och att det kan gå rykten om henne efter denna händelse. En tolkning av detta kan vara att tjejen har svårt att nå offerstatus då hon kan anses ha ägnat sig åt klandervärd beteende.

ID2: det kommer ju säkert gå rykten

Alla: jaa

I: vad skulle det kunna vara för rykten?

ID4: ja att hon blir kallad för saker, som att hon har vart med andra killar när hon har en kille

Ryktesspridning verkar således, enligt högstadieungdomarnas diskussioner, vara något som det kvinnliga offret kan bli utsatt för av omgivningen och av sin gärningsperson, men inte riskerar drabba den manliga gärningspersonen eller det manliga offret i samma utsträckning, enligt högstadieungdomarna.

5.5. Sammanfattning

Gemensamt för alla gärningspersoner, såväl killar som tjejer, är att de beskrivs som svartsjuka samt att de älskar sin partner för mycket, vilket kan ses som motsägelsefullt då respondenterna samtidigt ger uttryck för att man inte kan slå den man älskar eller bryr sig om. Rädsla för otrohet var en av de vanligaste orsakerna till våldet enligt såväl killarna som tjejerna, oavsett om gärningspersonen var tjej eller kille. Det är möjligt att detta var en avspeglning av respondenternas ålder och deras uttryckta rädsla för otrohet. Vidare ger samtliga intervjugrupper uttryck för att killar inte får slå tjejer, och att utsatta killars handlingsutrymme begränsas av det faktum att de inte får slå tillbaka. Detta resonemang är tydligare hos de manliga respondenterna, killarna tar tydligt avstånd från de manliga gärningspersonernas agerande och ger uttryck för att det är oacceptabelt att slå en tjej. Killarna i intervjugrupporna tar även avstånd från kvinnliga gärningspersoner, men avståndstagandet är tydligare mot de manliga gärningspersonerna. Deras svar i de flesta case är att offret borde gå, oavsett om offret är kille eller tjej. Tjejerna är mer nyanserade i sina svar och lägger en del av ansvaret på det manliga offret, och menar att han borde hantera situationen genom kommunikation med gärningspersonen. Tjejerna beskriver den manliga gärningspersonen som att han är sjuk och behöver hjälp eller vård, något som de anser att offret kan hjälpa honom söka.

6. Diskussion

Studien visar att killar tydligt tar avstånd från våld mot tjejer och att flickvänner ses som oslagbara. Tjejerna menar också att det är fel att slå sin partner, men uttrycker inte detta utifrån könsnorm utan uppger främst att man inte kan slå den man älskar. Högstadieungdomarna resonerar också om att killar som offer och tjejer som offer har olika typer av ansvar för att hantera situationen. Killar ses ha bättre kapacitet för att kunna hantera den akuta situationen, till exempel genom att tala tjejen till rätta eller fysiskt freda sig. Tjejer som offer förväntas i vissa fall bistå förövaren genom att söka extern hjälp åt honom, men förväntas till exempel inte

kunna freda sig eller tala sig ur situationen. Vi kan också se att högstadieungdomarna förminskar den kvinnlig gärningspersonens agerande, då det inte ses som särskilt allvarligt. Högstadieungdomarna tror också att offret kan känna rädsla för att våldet ska eskalera och att situationen ska bli värre eller leda till andra negativa konsekvenser såsom ryktesspridning, om de lämnar relationen.

I våra intervjugrupper ger ungdomarna tydligt uttryck för att killar inte får slå en tjej. Denna uppfattning ger även ungdomarna i Sara Uhnoos (2011, s. 246) avhandling *Våldets regler - ungdomars tal om våld och bråk* uttryck för då tjejer beskrivs som oslagbara. Liknande resonemang återfinns i rapporten från Ungdomsstyrelsen (2013), där killar som utövat våld beskriver denna handling som moraliskt förkastlig och att man inte får slå sin flickvän. Kvinnomisshandlare beskrivs som en maskulin avvikare. Det faktum att killar inte får slå sina flickvänner kan kopplas till att tjejen antas vara svagare och inte kunna försvara sig, och man får inte slå den som är mindre eller svagare. Utifrån Hirdmans (1988) *genussystem* kan detta förstås utifrån den manliga normen, där mannen är överordnad och kvinnan underordnad. Det finns en förväntan på mannen som större, starkare och mer kapabel och genom isärhållandet av könen förutsätts kvinnan vara vad mannen inte är, i detta fall mindre, svagare och mindre kapabel.

Detta kan även förstås utifrån Christie (2007) teori om det idealiska offret, där offret som mindre och svagare än gärningspersonen är av väsentlig betydelse för att nå offerstatus. Högstadieungdomarna i våra intervjugrupper tillskriver den manliga gärningspersonen egenskaper såsom större och starkare, medan det kvinnliga offret beskrivs som svagare och mindre. Detta skiljer sig från beskrivningen av det manliga offret som beskrivs som kapabel att hantera situationen. Vi tolkar detta som att högstadieungdomarna menar att han dels är fysiskt kapabel att försvara sig och att han har förmåga att reda ut situationen genom att resonera tjejen till rätta. Enligt den manliga överordningen medför detta att killen som offer har svårt att uppnå offerstatus då offret måste acceptera underordning (Jmf. Christie, 2007).

Högstadieungdomarna har svårt att se tjejer som gärningsperson mot ett manligt offer och förminskar hennes gärning (Jmf. Chung, 2005; 2007). Detta står i relation till att den utsatta killen har svårt att ses som offer när gärningspersonen är en tjej som beskrivs som svagare. Killen som offer antas kunna försvara sig gentemot en tjej som gärningsperson då han beskrivs

vara starkare samt ha förmåga att kunna hävda sig. Detta stämmer väl överens med Christies (2007, s. 54) teori om en idealisk gärningsperson som kräver ett idealiskt offer. Genom att den kvinnliga gärningspersonen inte innehar de typiska egenskaperna för en idealisk gärningsperson, såsom större och starkare, har inte heller offret det. Den kvinnliga gärningspersonens agerande förutsätts av högstadieungdomarna inte vara lika allvarligt som killens agerande utifrån att våldets konsekvenser antas bli mindre då en tjej är fysiskt svagare.

Trots att högstadieungdomarna har svårt att se tjejer som förövare så indikerar Brås (2014) studie att killar drabbas av våld i nära relation i liknande omfattning som tjejer. Amerikanska studier visar till och med att tjejer är mer benägna att bruka våld i nära relation än vad killar är, dock är tjejernas våldsbruk lindrigare. Forskningen indikerar dock att tjejer utsätts för grövre våld än killar. Det lindrigare våldet som tjejer står för kan således tänkas vara mindre synligt, vilket skulle kunna vara en förklaring till att högstadieungdomarna har svårt att se tjejer som våldsutövare.

När det kommer till högstadieungdomars beskrivning av gärningsperson, kan vi se både likheter och skillnader utifrån respondentens kön. Högstadiekillar ger uttryck för att det är fel att slå en tjej. De tar kraftigt avstånd från detta och det är under inga omständigheter acceptabelt att slå en tjej. Högstadietjejeerna menar också att det är fel att slå en tjej, men ger inte lika tydligt uttryck för att det är en absolut regel, utan resonerar mer utifrån att det är fel att slå den man älskar eller bryr sig om. Tjejeernas avståndstagande till våldet kan således uppfattas som ej könsspecifikt utan de ger uttryck för att det är fel att slåss, oavsett. Tjejer och killar beskriver den kvinnliga gärningspersonen på liknande sätt, agerandet förminskas och de eventuella skadorna anses inte vara så allvarliga då en tjej inte kan slå hårt.

Uhnoos (2011, s. 252) undersökning visar även att ungdomarna anser att killar och tjejer slåss på olika sätt, där tjejers våld inte anses lika allvarligt och anses inte ge upphov till samma skador. Detta resonemang återfinns även i våra gruppintervjuer där högstadieungdomarna ger uttryck för att i de fall som tjejen är våldsutövaren så har offret (killen) möjlighet att hantera situationen då han har fysisk kapacitet att värja sig mot sin förövare. Våldet som tjejen utövar anses inte vara så allvarligt och i en av intervjuerna beskriver en av tjejeerna att när tjejer slåss är det inte på samma sätt. Respondenten illustrerar detta genom att vifta med händerna varpå

övriga intervjudeltagare skrattar. Detta kan kopplas till aktuell forskning som visar på att tjejs våld inte orsakar lika allvarliga skador.

När det kommer till högstadieungdomars beskrivning av offer, kan vi återigen se likheter och skillnader utifrån respondentens kön, men tjejs och killars åsikter är relativt lika. Högstadieungdomarna ger uttryck för olika förväntningar på killen som offer än på tjejen som offer, där högstadieungdomarna, såsom nämnt ovan, menar att det manliga offret är kapabelt att hantera situationen. Denna förväntning verkar högstadieungdomarna inte ha på tjejerna, där de istället menar att tjejen borde lämna förhållandet. Vid ett tillfälle diskuteras att tjejen som offer kan hjälpa sin förövare att söka hjälp, men denna hjälp är villkorad av offrets vilja att fortsätta vara tillsammans med förövaren och detta resonemang förs av två tjejer i en av grupperna. Här kan en skillnad ses i att killarna inte ger uttryck för att det kvinnliga offret ska hjälpa sin förövare utan ger uttryck för att hon bör lämna relationen.

Vidare forskning skulle behövas för att synliggöra förekomsten av ungas utsatthet för relationsvåld, då det är ett problem som givits lite uppmärksamhet. Genom att lyfta fram och identifiera unga tjejs och killars särskilda villkor när det kommer till relationsvåld, kan man bättre bemöta de ungas situation och behov. Detta då vi kan se att unga delvis har andra livsvillkor och annan livssituation än vuxna. Ytterligare kunskap om ämnet kan bidra till att utveckla preventiva insatser och sprida information till professionella som arbetar med målgruppen. Vidare anser vi att mer kunskap kan bidra till bättre bemötande och förhoppningsvis kan konsekvenserna av våldet hanteras på ett bättre sätt, vilket skulle vara en vinst för både individen och samhället.

6.1. Metoddiskussion

Vi har upplevt under tidigare intervjuer i andra kurser att endast byta kön men att presentera samma händelseförlopp ibland medför att respondenterna "låser" sig vid det första scenariot. Om en kille presenteras som gärningsperson så har respondenterna lite svårt att se en tjej göra samma sak när vi bytt våldsutövare. Detta tillsammans med att det finns tidigare forskning som indikerar att killar och tjejer brukar våld på olika vis (Jmf. Uhnöo, 2011), medförde att vi valde att presentera olika case för tjejen som gärningsperson och killen som gärningsperson. Enligt den tidigare forskningen kan killars våld anses grövre och att det ger upphov till allvarligare skador än tjejs våld. Forskningen visar även att tjejer snarare kastar saker, skriker, river eller

klöser när de använder våld. Av denna anledning är casen olika utformade, detta för att få dem så realistiska som möjligt. Det är troligt att annan utformning av casen hade medfört andra resonemang hos respondenterna och slutligen andra resultat. Hade andra teorier valts för att analysera empirin hade detta sannolikt lett till en annan tolkning av materialet.

7. Litteraturförteckning

Alvesson, M., & Sköldberg, K. (2017). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. (Tredje upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Andersson, B., & Lundberg, M. (2001). Kvinnomisshandel som kunskapsfält – att definiera, förklara och hantera ett socialt problem. I M. Åkerström, & I. Sahlin. (Red.). *Det motspänstiga offret* (s. 63–91). Lund: Studentlitteratur

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Andra upplagan. Stockholm: Liber AB.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2009). *Våld mot kvinnor och män i nära relationer. Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet*. Rapport 2009:12. Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Brottsförebyggande rådet, Brå (2014). *Brott i nära relationer. En nationell kartläggning*. Rapport 2014:8. Stockholm: Brottsförebyggande rådet

Brottsförebyggande rådet, Brå, National Council for Crime Prevention (Finland)The Danish Crime Prevention Council (2017). *Kærestevold... [Elektronisk resurs]*: Finland, Sverige og Danmark. Helsinki: National Council for Crime Prevention.

Burr, V. (2004). *Social constructionism [Elektronisk resurs]*. (2. ed.) London: Taylor & Francis Group.

Chung, D. (2005). Violence, control, romance and gender equality: Young women and heterosexual relationships. *Women's Studies International Forum* 28(6): 445–455.

Chung, D. (2007). Making meaning of relationships: Young women's experiences and understandings of dating violence. *Violence Against Women* 13(12): 1 274–1 295.

Christie, Nils. (2007). Det idealiska offret. I M. Åkerström, & I. Sahlin, (Red). *Det motspänstiga offret* (s. 46–60). Studentlitteratur, Lund.

Connell, R. (2009). *Om genus*. (2., utvidgade och omarb. uppl.) Göteborg: Daidalos.

Dahlin Ivanoff, S., & Holmgren, K. (2017). *Fokusgrupper*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.

Hirdman, Y. (1988). Genussystemet: reflexioner kring kvinnors sociala underordning. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. (1988:3 s. 49–63).

Hirdman, Y. (2003). *Genus: om det stabila föränderliga former*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Rothman, E., Exner-Cortens, D., & Eckenrode, J. (2013). Longitudinal Associations Between Teen Dating Violence Victimization and Adverse Health Outcomes. *Pediatrics*, 131(1), 71–78.

Socialstyrelsen. (u.å) *Definition av våld och utsatthet i nära relationer*. Hämtad 12 maj, 2018, från socialstyrelsen. <http://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definition>

Thomsson, H. (2010). *Reflexiva intervjuer*. (2., [rev. och uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Andra upplagan. Stockholm: Liber AB

Uhnöo, S. (2011). *Våldets regler: ungdomars tal om våld och bråk*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2011. Göteborg.

Ungdomsstyrelsen (2013). *Unga och våld – en analys av maskulinitet och förebyggande verksamheter*. Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:1. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Vetenskapsrådet (2015) ”Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning”. [Elektronisk resurs] Vetenskapsrådets offentliga hemsida. Hämtad från: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

West, C., & Zimmerman, D.H. (1987). Doing gender. *Gender & society*. (1(1987):2, s. 125–151)

Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. (2., uppdaterade och utök. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Wincentak, K., Connolly, J., & Card, N. (2017). Teen dating violence: A meta-analytic review of prevalence rates. *Psychology Of Violence*, 7(2), 224–241.

8. Bilagor

8.1. Bilaga 1 - Intervjuguide

Jag kommer nu starta inspelningen (Startar)

Vi kommer att göra en intervju om ungdomars perspektiv på våld och ni deltar helt frivilligt. Ni vet om att denna intervju kommer att spelas in? Det är bara vi som kommer att lyssna på inspelningen och allt som sägs är helt konfidentiellt. Ni kan när som helst välja att avbryta intervjun utan att det ställs några frågor om varför.

Har ni några frågor innan vi börjar?

Jag kommer nu be er berätta lite kort om er själv, det är bara för att vi lättare skall kunna särskilja era röster från inspelningen. Vi kommer inte ta med den informationen i studie utöver vilket kön ni har.

Frågor:

- Kan ni berätta lite kort om er själva? Namn, Ålder, vilken årskurs?

Vi kommer att utgå från olika händelser.

(Läser case 1)

- Vad tycker ni Leos beteende?
- Hur är Leo som person?
- Vad tänker ni om Hannah?
- Vad tänker ni om händelsen? relationen?
- Vad tror ni kommer hända sen?
- Tror ni att de komma berätta för nån om händelsen?
- Hur tror ni dom kommer reagera då?

(Läser case 2)

- Vad tycker/säger ni Sarah beteende?
- Hur är Sarah som person?
- Vad tänker ni om Filip?
- Vad tänker ni om händelsen? relationen?
- Vad tror ni kommer hända sen?
- Tror ni att de komma berätta för nån om händelsen?
- Hur tror ni dom kommer reagera då?

(Läser case 3)

- Vad tycker/säger ni Alex beteende?
- Hur är Alex som person?
- Vad tänker ni om Amanda?
- Vad tänker ni om händelsen? relationen?
- Vad tror ni kommer hända sen?
- Tror ni att de komma berätta för nån om händelsen?
- Hur tror ni dom kommer reagera då?

(Läser case 4)

- Vad tycker/säger ni Ebbas beteende?
- Hur är Ebba som person?
- Vad tänker ni om Isak?
- Vad tänker ni om händelsen? relationen?
- Vad tror ni kommer hända sen?
- Tror ni att de komma berätta för nån om händelsen?
- Hur tror ni att de kommer reagera då?

8.2. Bilaga 2 – Case

Case 1

Hannah och Leo, båda är 16 år. Varit ett par i ca 1 år.

De har en stökig relation och Hannah har gjort slut flera gånger tidigare på grund av att Leo har slagit henne. Leo vill hålla koll på Hannah och blir ofta arg när han inte vet vart hon varit eller med vem hon umgåtts. Vid ett bråk, då Hannah hotar med att göra slut för gott så blir Leo mycket arg. Leo knuffar till Hannah hårt i bröstet så att hon ramlar och sparkar sedan på Hannah då hon ligger ner.

Case 2

Sarah och Filip 15 år. Tillsammans 3 månader

Sarah och Filip är hemma hos Sarah. Sarah blir ofta arg och knuffar Filip eller kastar saker på honom när han väljer att umgås med andra. Filip ska iväg på fotbollsträning. När han går ut i hallen följer Sarah efter. Hon blir arg och kastar sin mobil på Filip. Filip börjar ta på sig skorna varpå Sarah knuffar honom så han ramlar mot vägen och örfilar sedan honom två gånger. Filip tar då tag i Sarahs hand varpå hon slår honom med knuten näve i sidan med den andra handen och spottar på honom.

Case 3

Amanda och Alex 16 år. Tillsammans 3 månader

Amanda och hennes kompis är på väg till en lektion när hon möter Alex i korridoren. Alex är arg på Amanda då han fått höra att hon och hennes bästa kompis varit hemma hos några killar kvällen innan. Han kallar henne för hora och de tjafsar ett par minuter. När Amanda försöker gå därifrån håller Alex fast henne och trycker upp henne mot väggens och klämmer fast henne med hjälp av underarmen mot halsen. Alex släpper Amanda först då en lärare kommer ut från ett av klassrummen.

Case 4

Ebba och Isak 16 år. Tillsammans 3 månader

Ebba och Isak möts på fritidsgården tillsammans med sina kompisar. Under kvällen blir det osams och Isak går iväg till en kompis en sväng då han inte vill bråka. Isak och kompiserna bestämmer sig sedan för att gå tillbaka till fritidsgården. Väl tillbaka på fritidsgården fortsätter bråket då Ebba ser att Isak och hans kompis står och pratar med Isaks ex. Ebba örfilar Isak hårt i ansiktet och anklagar honom för att vara otrogen. Ebba går därifrån när en fritidsledare kommer in i lokalen.

8.3. Bilaga 3 – Samtyckesblankett

Samtyckesblankett

Samtycke till deltagande i studie

Ämne: *Ungas våld i nära relation*

Jag har informerats om denna studie. Jag har fått information om att jag inte behöver svara på alla frågor och att deltagandet är frivilligt. Jag har fått information om att jag när som helst, utan förklaring kan avbryta deltagandet.

Jag har även fått information om att mitt deltagande kommer att vara helt anonymt och att den information som delges kommer att avidentifieras och förvaras på ett sådant sätt att inga obehöriga kan få tillgång till denna.

Jag samtycker härmed till att delta i denna studie samt att intervjun spelas in

Namnunderskrift..... Datum.....

Ort.....

8.4. Bilaga 4 - Litteratursökning

Genomgång av tidigare forskning har skett genom artikelsökning i databasen Discovery som är en samsöktjänst av olika databaser innehållande vetenskapliga artiklar. Sökningen har avgränsats till att artiklarna skulle vara peer reviewed och finnas att ladda hem i fulltext samt publicerade mellan åren 2007–2018 och vara på engelska eller svenska. Begränsningen om fulltext och språk har gjorts utifrån bekvämlighet. Sökning gjordes initialt på ”teen dating violence or adolescent dating violence” och fick då 5 093 stycken träffar. För att få en överblick om vilken typ av ämne artiklar berördes gjordes en snabb överblick av vilka rubriker som var återkommande. I samband med detta genomlästes en artikel om teorier till våld i nära relation bland unga. Denna artikel kom inte att tas med men gav uppslag till intressanta sökord och även konkreta artiklar. En av dessa artiklar (Rothman, Exner-Cortens & Eckenrode, 2013), rörde konsekvenser av utsatthet för våld i nära relation för unga mellan 12–18 år i heterosexuella relation och bedömdes efter genomläsning av abstrakt intressant. Denna artikel gick dock inte att få i fulltext via Discovery varför sökning gjordes på nätet och artikeln gick att finna i sin helhet på europepmc.org. Artikel bedömdes efter genomläsning relevant och togs med.

Sökningar gjordes på även ”teen dating violence or adolescent dating violence” tillsammans med begreppet “prevalence” som lades till i syftet att identifiera studier rörande omfattningen kring våld i nära relationer bland unga. Antal träffar uppgick då till 959 stycken. Av dessa var tre metastudier varav en bedömdes relevant då den undersökt fysiskt och sexuellt våld mellan unga tjejer och killar i åldern 13–18 år samt var från 2017. De två andra valdes bort på grund av att den ena enbart berörde våld mot tjejer i låg- och medelklass länder och den andra fokuserade på sexuella övergrepp mot barn, samt att båda dessa var några år äldre än den studie som bedömdes relevant.

Ytterligare sökningar gjordes på ”teen dating violence or adolescent dating violence” i kombination med ord som “attitudes”, “understanding”, “gender” och “gender equality” då vi i vår studie syftar till att undersöka hur kön påverkar samt ungdomars förståelse. Från dessa sökningar och efter sällning av artiklar utifrån rubriker, lästes abstrakt och därefter valdes två artiklar ut.

Utöver artikelsökning i Discovery har vi sökt relevanta rapporter och statistik på brottsförebyggande rådets hemsida. Publikationer rörande ämnet har även har hämtats från Myndigheten för ungdoms och civilsamhällesfrågor hemsida gällande våld i nära relation bland ungdomar.

8.5. Bilaga 5 - Informationsbrev

Vill du delta i en undersökning?

Hej!

Vi är två kriminologstudenter på Högskolan i Gävle och ska skriva vår C-uppsats om våld i nära relation bland ungdomar. Vi skulle därför vilja genomföra två-tre gruppintervjuer om hur ungdomar ser på detta. Är du över 15 år och vill du vara med?

Intervjuerna kommer ske i grupp med 3–6 deltagare i varje, samt oss. Du kommer få ta del av olika case som handlar om relationsvåld bland ungdomar och intervjutillfället kommer ta ca 1–1,5 timme. Tanken är att diskussionen ska ske mellan er deltagare om de olika casen. Vi kommer inte att fråga om personliga erfarenheter.

Eventuellt deltagande är helt frivilligt, du kommer när helst du vill kunna avbryta deltagandet genom att lämna rummet och detta kommer inte att ifrågasättas på något vis.

Intervjuerna kommer att spelas in med ljudupptagning och dessa ljudinspelningar kommer sedan endast att höras av oss två studenter. När C-uppsatsen är klar kommer dessa ljudinspelningar att förstöras. Ni kommer vara anonyma och namn, ort och skola eller annan information som kan bidra till att identifiera er som deltagit kommer att tas bort eller ändras.

Relationsvåld är något som ofta handlar om vuxna och vi vill därför ha din hjälp att få ungdomars syn på hur relationsvåld bland unga kan se ut. Vi skulle därför uppskatta om du vill ställa upp, då vi anser att detta är ett ämne som inte är så uppmärksammat i samhället.

Är du intresserad att vara med får du hemskt gärna kontakta oss via telefon, sms eller mail.

Tack på förhand

Jonna Höök och Malin Röör, Kriminologstudenter, Högskolan i Gävle

Jonna Höök

Malin Röör

Mail: hhp14jhk@student.hig.se

Mail: hfk15moo@student.hig.se

Telefon: 0702223249

Telefon: 0739036742